

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra politologie a evropských studií

Filip Šafr

Role identity v severoirském a izraelsko-palestinském konfliktu

Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Hynek Melichar Ph.D.

Olomouc 2017

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně na základě uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 3. 5. 2017

.....

Filip Šafr

Poděkování

Rád bych poděkoval vedoucímu své práce Mgr. Hynku Melicharovi Ph.D. za cenné rady a připomínky, které byly velmi přínosné pro napsání mé bakalářské práce.

Obsah

Úvod	4
1. Teoretické a metodologické vymezení	7
1. 1. Teorie sociální identity	7
1. 2. Data a metodologie	11
2. Historické pozadí	12
2. 1. Severoirský konflikt	12
2. 2. Izraelsko-palestinský konflikt	15
3. Národní identita	20
3. 1. Perspektiva sociální identity	20
3. 2. Náboženské aspekty a politická mytologie	21
3. 2. 1. Severoirský konflikt	21
3. 2. 2. Izraelsko-palestinský konflikt	27
3. 3. Segregace	31
3. 3. 1. Severní Irsko	31
3. 3. 2. Izrael	34
3. 4. Shrnutí a srovnání	37
4. Politické aspekty a polovojenské organizace	38
4. 1. Politické aspekty	38
4. 1. 1. Severní Irsko	38
4. 1. 2. Izrael	41
4. 2. Polovojenské organizace	44
4. 2. 1. Severoirský konflikt	44
4. 2. 2. Izraelsko-palestinský konflikt	49
4. 3. Shrnutí a srovnání	53
Závěr	54
Zdroje	58
Literatura	58
Prameny	65
Seznam použitých zkratk	67
Přílohy	68
Abstrakt	69
Abstract	70

Úvod

Severoírský i izraelsko-palestinský konflikt lze zahrnout do podmnožiny etno-nacionalistických konfliktů označovaných jako osadnické konflikty. Vznikají v oblastech, kde dochází ke konfrontaci osadnické populace, která sem přišla v rámci určitého kolonizačního úsilí, a domorodé populace, která se přílivu osadníků pokouší vzepřít. Osadnická populace však v těchto specifických případech začíná po nějaké době považovat sama sebe za domorodou a tím dochází ke vzniku konfliktu, jehož ústředním bodem je obvykle spor o území, které si obě strany nárokují. Tyto nároky jsou podloženy důvody historickými, náboženskými a politickými, jenž jsou zároveň jedněmi z elementů utvářejících složky jak sociální identity dané skupiny, tak osobní identity jedinců v těchto skupinách. Souhrnně pak napomáhají vytvářet pocit nadřazenosti jedné skupiny nad druhou. „*Tam, kde jsou domorodí obyvatelé a osadníci stejné rasy, jako v Irsku a Palestině, je problematičtější vytvořit představu nadřazenosti, která zde tak nabývá formu národní nebo náboženské nadřazenosti.*“ (Mitchell 2000: 2) Proto můžeme u zainteresovaných stran pozorovat různé strategie vytváření sociální identity. V určitých situacích pak převládá sociální identita nad identitou individuální, což má v konečném důsledku vliv na chování aktérů konfliktů. Ve své práci procesy vytváření identity jednotlivce i identity dané sociální skupiny vysvětlují pomocí teorie sociální identity (TSI), která se zabývá jak jejich utvářením, tak vzájemnými vztahy.

Pro svou práci jsem zvolil dva výše zmíněné konflikty z několika důvodů. Spadají do kategorie osadnických konfliktů, odehrávají se alespoň částečně ve stejném časovém období, dále lze v obou případech pozorovat ozbrojený konflikt mezi osvobozeneckými hnutími a osadníky a také zde existuje nezanedbatelný vliv Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku (Velká Británie). Mimo to v obou případech můžeme pozorovat mentalitu obležení¹. Protestanté a Židé jsou v rámci svého území majoritou, ale ve vztahu k Irsku jako celku, resp. Blízkému východu jsou minoritou. Naopak katolíci a Arabové jsou minoritou na území Severního Irsku, resp. Státu Izrael (Izrael), přičemž v případě katolíků velmi významnou, ale mohou se rovněž považovat za majoritu s přihlédnutím k větším územním celkům. Dalším společným znakem obou konfliktů je touha jedné z komunit připojit území, na němž jsou minoritou, k jinému

¹ „*Mentální stav, kdy členové specifické skupiny sdílejí názor, že zbytek světa má vůči nim velmi negativní úmysly.*“ (Antebi, Bar-Tal 1992: 634)

státnímu celku, resp. v případě Arabů jde o snahu vytvořit zcela nový stát. Touha po realizaci daného cíle ústí v činnost mnoha politických subjektů a osvobozeneckých skupin, které využívají širokou paletu prostředků k jeho dosažení včetně násilných. Identita sociálních skupin se tímto způsobem promítá do stranického systému, utváření polovojenských organizací a jejich technik, působení vnějších aktérů i bezpečnostních složek.

Cílem práce je pomocí popisu a následné komparace jednání aktérů zapojených v obou výše zmíněných konfliktech ověřit platnost závěrů TSI ve dvou vybraných případech. Stanoveny jsou dvě výzkumné otázky. Jaké strategie vytváření identity jednotlivé skupiny používají? Jak sociální identita ovlivňuje jednání aktérů konfliktů? Jako podklad pro potvrzení platnosti TSI ve zkoumaných případech a působení sociální identity na jednotlivé aktéry využiji datové studie již zpracované v odborných publikacích, datové soubory z veřejně dostupných online databází Access Research Knowledge a Open Data NI a také statistiky Izraelského informačního centra pro lidská práva na okupovaných územích B'Tselem.

Svou práci jsem rozdělil na čtyři hlavní kapitoly a několik podkapitol. První kapitola práce obsahuje teoreticko-metodologické vymezení. Podrobně vysvětluje koncept TSI a další klíčové pojmy. Druhá kapitola je zaměřena na historické pozadí severoirského a izraelsko-palestinského konfliktu. Jejím cílem není detailní popis historie obou konfliktů, nýbrž zmínění zásadních událostí, které se svým významem postupně promítly do procesů utváření sociálních identit všech zainteresovaných skupin. Třetí kapitola pojednává o národních identitách, problematice jejich utváření a strategiích, které jsou aktéry konfliktů za tímto účelem využívány. Poslední kapitola se zabývá vlivem sociální identity na formování politických i polovojenských organizací a také zkoumá strategie, které užívají k prosazování svých zájmů.

Ve své práci čerpám především z cizojazyčných zdrojů. Mezi přední odborníky zabývající se vztahy mezi domorodci a osadníky v kontextu sociální identity patří Thomas G. Mitchell, jehož dílo *Native vs. Settler: Ethnic Conflict in Israel/Palestine, Northern Ireland, and South Africa* se zaměřuje na oba mnou zkoumané konflikty, přičemž klade důraz především na obecné vymezení osadnických konfliktů a jednání politických i polovojenských organizací. Dále využívám knihy *Identity, Segregation and Peace-building in Northern Ireland. A Social Psychological*

Perspective od autorky Shelley McKeown, *Culture and Identity Politics in Northern Ireland* Máiréad Nic Craith a *Interpreting Northern Ireland* Johna Whyta zabývající se vlivem kulturního dědictví včetně náboženství, jazyka či historie, nacionalismem, vztahy v rámci komunit a jejich promítání do strategií utváření identity v Severním Irsku. Mimo to také zkoumají, jak se utvořená sociální identita projevuje v oblasti politiky. Rozsáhlá práce Dov Waxman *The Pursuit of Peace and the Crisis of Israeli Identity* zkoumá taktéž identitu a její přesah do politiky, ale v případě Izraele. Velmi přínosná je rovněž publikace *A Social Psychology Perspective on The Israeli-Palestinian Conflict* obsahující odborné práce mnoha zahraničních autorů, které popisující izraelsko-palestinský konflikt z pohledu sociální psychologie. V neposlední řadě čerpám z řady odborných článků. Za velmi cenný zdroj považuji materiály publikované v časopisu *The Psychologist*. Jedná se například o články *Complementary or conflicting identities?* Karen Trew či *Shifting patterns of social identity in Northern Ireland* Petera Bulla, které se soustředí na koncept sociální identity nejen z pohledu teoretického, ale rovněž podporují své závěry rozsáhlými studiemi.

Místo oficiálních názvů jsou v práci využity všeobecně zavedené zkratky. Hnutí islámského odporu (arabsky: Harakat al-Muqawama al-Islamiya) je zkráceno na Hamás. Stejně tak Palestinské národně osvobozené hnutí (arabsky: Harakat al-Tahrir al-Watani al-Filastini) je v práci zmiňováno jako Fatah. Arabská a izraelská jména, názvy měst a organizací jsou v české transkripci. Ta však není kodifikovaná, a proto je v publikacích možné nalézt alternativní přepisy.

1. Teoretické a metodologické vymezení

1. 1. Teorie sociální identity

V práci využívám TSI. Jejím původním autorem je Henri Tajfel, který se zabýval zejména způsoby, jakými lidé kategorizují sami sebe i ostatní členy společnosti a z tohoto procesu plynoucími předsudky, diskriminací a mezi skupinovými konflikty. Důležité pro pochopení tohoto skupinového fenoménu jsou dle něj základní lidské motivace a kognitivní procesy, které ovlivňuje několik faktorů. Mezi ně řadí mínění jednotlivce o sobě, jeho vnímání společnosti, sociálního kontextu a aktuální situace, ve které se daný jedinec a skupina ke které se hlásí, právě nachází. (Abrams, Hogg 2004; Billig 1976) Sám Tajfel definuje TSI jako „*povědomí jednotlivce, že patří k určité sociální skupině spolu s emocionální a hodnotovou důležitostí, kterou pro něj má členství v této skupině.*“ (Tajfel 1972: 412)

Sociální identita pomáhá jedinci definovat a hodnotit sebe sama a také jaké jednání a názory může ve vztahu ke své osobě očekávat od ostatních. Je tak v zájmu jedince, aby skupina, k níž se hlásí, byla pozitivním rozlišovacím znakem. Jinak řečeno, aby byla hodnocena lépe než skupiny ostatní, vůči nimž se snaží vymezit. Dochází tak k tomu, že hodnocení vlastní skupiny je velmi příznivé a etnocentrické. (Brewer, Campbell 1976) Z toho dále pramení snaha skupin s aktuálně vysokým statusem udržet svoji superioritu a skupin s nižším statusem zbavit se sociálního stigma a podpořit vlastní pozitivní hodnocení. (Haji, Ferguson, McKeown 2016)

K naplnění těchto cílů používají jednotlivé skupiny odlišných strategií. Samotné strategie jsou závislé na struktuře subjektivních přesvědčení jejich členů o přirozenosti vztahu mezi jejich vlastní skupinou a jinou specifickou skupinou (out group). (Ellemers 1993; Abrams, Hogg 1988) Přesvědčení je formováno zaměřením na „*status (jaký je sociální status naší skupiny v porovnání s druhou skupinou), stabilita (jak stabilní je vztah těchto statusů), legitimita (jakou legitimitu má vztah mezi těmito statusy), propustnost (permeability) (jak snadné je změnit svůj status přechodem k druhé skupině), a kognitivní alternativy (je možný jiný vztah mezi danými skupinami?).*“ (Haji, Ferguson, McKeown 2016: 7)

Mezi skupinové bariéry jsou zřídka kdy reálně překročitelné, což zanechává ty, kteří se o to pokusí ve vakuu bez funkční sociální identity, protože jsou vyloučeni

z obou skupin. Dále je tímto skupina s nižším sociálním statutem motivována k pokusům o změnu tohoto stavu. Problém zde nastává v situaci, kdy je spojena struktura sociálních přesvědčení s poznáním, že sociální řád je nelegitimní. Členové skupiny pak mohou vyvinout kognitivní alternativu² a angažovat se v sociální soutěži. Takovéto snahy jsou vnímány druhou skupinou jako ohrožení vlastní identity, a proto jim odporuje. „*Přímá soutěž o sociální status s druhou skupinou tak může nabývat řady podob na škále od debat, přes protesty až k revoluci a válce.*“ (Haji, Ferguson, McKeown 2016: 8)

Důležitou součástí TSI je také teorie často označována jako teorie sebe-kategorizace, která se rovněž zabývá fenoménem sociální identity skupin. Lidské skupiny jsou zde pojímány jako kategorie, „*kteří lidé mentálně představují jako prototypy – řady vzájemně se ovlivňujících atributů (postoje, chování, zvyky, oblečení a mnoho dalšího), které zachycují společné znaky skupiny a rozdíly oproti jiným skupinám.*“ (Haji, Ferguson, McKeown 2016: 8) Prototypy reprezentují atributy, které napomáhají skupině docílit maximální jedinečnosti. Je tak vytvořen obraz jasně definovatelné entity, která se odlišuje od ostatních skupin. V situaci, kdy mnoho členů jedné skupiny sdílí představu o prototypu vlastní skupiny, nebo odlišné skupiny dochází k vytvoření stereotypu.

Kategorizace obvykle probíhá na binárním základu. Vytváří se dvě kategorie, kdy jedna zastupuje vlastní skupinu. Tímto způsobem dokáže jednatel nejen odhalovat znaky typické pro jeho skupinu, ale rovněž takové, které mu pomáhají ji odlišit od jiné specifické skupiny. Z tohoto důvodu prototypy obsahují relativně stabilní znaky, které jsou ovlivňovány kontextem, ve kterém dochází k porovnávání skupin. Tento způsob kategorizace vede v konečném důsledku k aplikování prototypu na jakoukoli osobu, která naplní jeho typické znaky. Na základě toho je mu pak automaticky přisuzován způsob, jakým bude pravděpodobně jednat. Depersonalizace se však neprojevuje pouze vůči členům jiné specifické skupiny, ale rovněž vůči jednotlivci samotnému. Prototyp jeho skupiny mu totiž rovněž předepisuje způsob vhodného smýšlení a cítění. Jednatel pak má podvědomou tendenci přizpůsobovat se normám své skupiny. (Haji, Ferguson, McKeown 2016)

² V zásadě se může jednat o kritickou ideologii a načrtnutí východisek, jak by bylo možné dojít k sociální změně. (Haji, Ferguson, McKeown 2016)

TSI obsahuje dva motivační prvky k vyvolání výše popsaného chování. Jedná se o snahu pozitivního meziskupinového rozlišení a zlepšení vnímání sama sebe (self-enhancement). (Tajfel, Turner 1979) Proto členové skupiny brání a podporují postoj, že jsou lepší než členové skupiny, vůči níž se vymezují. Jednotlivec je definován a hodnocen v souvislosti se svým členstvím ve skupině a proto „*status, prestiž a sílu sociální skupiny (social valence) vztahují sami k sobě.*“ (Haji, Ferguson, McKeown 2016: 9) Snaha o pozitivní sociální identitu tak reflektuje jeden ze základních lidských motivů ke zlepšení vnímání sama sebe a zvýšení svého sebevědomí. (Sedikides, Strube 1997)

Sociální kategorizace dále pomáhá lidem redukovat nejistotu. Usnadňuje totiž poznání sama sebe. Určuje, jaké je vhodné jednání a způsob myšlení a také jací mohou být ostatní, tedy jak se chovají a přemýšlejí. Proces sociální kategorizace je založen na využívání prototypů a stereotypů, které jsem popsal výše. „*Čím více nejistoty daný jedinec cítí, tím více touží patřit do skupiny, které by pomohla nejistotu redukovat.*“ (Haji, Ferguson, McKeown 2016: 10) Za extrémních okolností mohou být tyto skupiny ortodoxní a extrémistické. Mají uzavřenou ideologii i myšlenkový systém a nezřídka hierarchické vedení. (Hogg 2014) Obvykle se lidé snaží ztotožnit se skupinou s vyšším sociálním statutem. V případě že nejistota dosahuje vysoké úrovně, tato preference zaniká a převládá touha po redukci nejistoty, která je naplněna pomocí přiřazení se k jasně vymezené skupině. (Reid, Hogg 2005)

Sebe-kategorizace tak v konečném důsledku produkuje tlak na konformitu jednotlivců v rámci skupiny a meziskupinovou polarizaci. Standart v dané skupině je totiž určován dle jejich členů, kteří nejlépe naplňují stanovený prototyp. Jakmile je norma ve skupině vytvořena a rozpoznána jejími členy, pak proces sebe-kategorizace směřuje k přiblížení se této normě. Členové ve skupině, kteří prototyp naplňují nejlépe, se díky tomu těší největší legitimitě a vlivu. (Hogg, Rast, Van Knippenberg 2012) V zásadě zde funguje přímá úměra, kdy čím více se jednotlivec blíží uznávanému prototypu, tím vlivnějším se v dané skupině může stát. Vzhledem k tomu, že se silně identifikuje se svou skupinou, těší se mezi jejími členy vyšší důvěře, že bude jednat v jejím zájmu. (Haji, Ferguson, McKeown 2016)

Ve zcela opačné situaci se nachází jednotlivci, kteří prototyp naplňují nejméně. Tito jednotlivci požívají ve skupině nízké důvěry. Jejich vliv je proto podstatně

nižší, a naopak mohou být vnímáni jako potencionální riziko. (Abrams, Hogg, Marques, Paéz 2001) „*Lidé na normativní hranici mezi svou skupinou a druhou skupinou, jsou obvykle silněji odmítáni v rámci vlastní skupiny a jsou považováni za černé ovce skupiny.*“ (Haji, Ferguson, McKeown 2016: 12) Tyto reakce pramení z faktu, že takovýto členové mohou narušit normativně jasné vymezení a integritu skupiny. Nebezpečnější jsou v tomto směru pro skupinu její vlastní členové oproti členům druhé skupiny. Narušují spíše integritu druhé skupiny, a proto se setkávají s menší mírou negativních reakcí. V rámci své skupiny mohou marginalizovaní členové plnit roli kritiků skupinové identity a konstruktivně přispívat k její změně. (Hornsey 2005) Na druhou stranu se marginalizovaní členové nezřídka stávají extrémisty, aby tak dosáhli akceptace v rámci skupiny a byli chápáni jako loajální.

Konformita jednotlivců ve skupině se dle TSI odráží i v případech, kdy se členové skupiny sjednocují na veřejných událostech jako jsou např. manifestační shromáždění, protesty a demonstrace. Začleněním jednotlivce do davu dochází k jevu, který je v psychologii označován jako depersonalizace. Existuje však více jeho teoretických vysvětlení. Podle TSI antisociální a agresivní chování může vznikat pouze v případě, kdy se jednotlivci identifikují se skupinou, jejíž prototyp tyto prvky chování obsahuje. (Postmes, Spears 1998) Z pohledu TSI jsou skupinové akce záměrně namířeny vůči jasně vymezené charakteristické skupině. Jejich cílem je manifestovat podporu čemukoli, co je vnímáno jako dobré pro danou skupinu či naopak protestovat vůči „nespravedlnostem“. Skupinové akce s sebou ale také nesou problém sociálního dilematu. Z úspěchů akce mají prospěch všichni členové zainteresované skupiny bez ohledu na svou účast, ale neúspěch s sebou obvykle nese postih pouze pro přímé účastníky. K mobilizování akce je proto nutná osoba lídra, který se těší důvěře v rámci své skupiny a vysoká míra sociální identifikace. (Postmes, Spears, Van Zomeren 2008)

1. 2. Data a metodologie

Ve své práci využívám datové studie již zpracované v odborných publikacích, datové soubory z veřejně dostupných online databází Access Research Knowledge a Open Data NI a také statistiky Izraelského informačního centra pro lidská práva na okupovaných územích B'Tselem. Po vyhodnocení datových souborů jsou zjištěné poznatky v práci dále interpretovány a následně využívám komparativní metody, která umožňuje nalezení shodných prvků v rámci zkoumaných případů. K vlastnímu zpracování a vizualizaci dat používám statistický program IBM SPSS Statistics, program MS Excel a geografický software ArcGis určený pro práci s prostorovými daty.

Data jsou vyhodnocována dvěma statistickými postupy. Za prvé pomocí popisné statistiky, která kvantitativně popisuje datové soubory a znázorňuje podstatné informace obsažené v těchto souborech. Důležité informace jsou v některých případech vizualizovány prostřednictvím grafů. Jako druhý postup pro vyhodnocení dat jsem zvolil bivariační analýzu, která je vhodná pro zkoumání vztahu mezi dvěma proměnnými. *„Znamená to, že se ptáme, do jaké míry jedna proměnná ovlivňuje druhou proměnnou.“* (Rabušic 2015: 243) Jako proceduru pro odhalování asociací mezi proměnnými používám kontingenční tabulku a pro interpretaci jejich výsledků tzv. řádková procenta. *„Řádková procenta se počítají tak, že absolutní četnost v políčku tabulky se dělí celkovým počtem případů příslušného řádku.“* (Rabušic 2015: 245).

2. Historické pozadí

2. 1. Severoirský konflikt

Počátky osidlování Irska Normany se datují do roku 1169. Po následující zhruba čtyři století však osadníci přicházeli spíše sporadicky, a to zejména do oblasti v okolí Dublinu zvané Pale³. Postupná změna nastává v 16. století za vlády Jindřicha VIII., který se po rozluce s katolickou církví prohlašuje za hlavu anglikánské církve dalších členů dynastie Tudorovců. Monarchie nepřetržitě „*posilovala de facto kontrolu země pomocí politických dohod (political bargaining), nebo jako zvláště v letech 1594-1603 vojenskou silou.*“ (Coakley 2001: 97)

Obrázek 1 – oblast Pale

Zdroj: vlastní zpracování dat v programu ArcGis

³ Tento název vznikl někdy na přelomu 15. a 16. století.

Snaha o posílení kontroly nad územím vedla k přerozdělování půdy do vlastnictví loajálních osadníků z Británie. Probíhala zejména v nejodbojnější oblasti, severní provincii Ulster⁴. Tzv. Kolonizace Ulsteru (The Plantation of Ulster) začala oficiálně roku 1609 a na zabavené půdě irských katolíků se usazovali angličtí a skotští protestanté. (Robinson 1994) Anglikanizace vládního systému a zabavování půdy pomohlo jejich odpůrcům spojit tyto pro lokální obyvatelstvo nevídané změny s protestanty přinášejícími si i jinou kulturu a jazyk. Katolicismus tak zastává roli přirozené alternativy k protestantismu. (Bradshaw 1998)

Boje v 17. století pomohly k upevnění protestantské nadvlády. Některé z těchto událostí, jako např. bitva na řece Boyne⁵, jsou stále oslavovány i dnes. K posílení jejich postavení přispěl i soubor diskriminačních zákonů The Penal Laws, které katolíkům neumožňovaly působit v advokacii, politice, omezovaly vlastnická i dědická práva, redukovaly počty duchovních a zasahovaly do vzdělávacího systému. Cílem bylo kromě marginalizace katolíků přinutit katolické vlastníky půdy ke změně náboženství, což mělo za důsledek majoritní vlastnictví půdy protestanty. (Simms 1986)

Přes rozvolnění diskriminačních zákonů v 18. století dochází k vytvoření katolických i protestantských polovojských organizací a jejich vzájemným potyčkám. Střet katolických Defenders s protestantskými Peep O' Day Boys roku 1795 vedl vítězné protestanty k založení organizace Oranžistický řád (Orange Order). Konsensus mezi katolíky a protestanty se snažilo nalézt hnutí Irské jednoty (The United Irishmen) pod vedením Theobalda Wolfe Tona, jehož cílem byla větší míra samosprávy. (Holloway 2005) Jeho působení však končí neúspěšným povstáním roku 1798. Od podepsání Zákona o unii (The Act of Union) o tři roky později je již politická správa země řízena přímo z Londýna. Diskriminace katolíků a snahy o vyšší míru samosprávy však pokračují i nadále spolu se zvětšující se polarizací společnosti, která vede k utváření nových polovojských organizací.

V tomto období vzniká politická strana Sinn Féin (SF) a také Irská republikánská armáda (IRA). Na počátku 20. století dochází k dalším větším ozbrojeným střetům. Jedná

⁴ Dnes tvoří většinu území Severního Irska.

⁵ V bitvě na řece Boyne zvítězil protestantský král Vilém III. nad katolickým králem Jakubem II., který po bitvě uprchl z Irska. Událost je prominentní součástí protestantské folkloru a je každoročně připomínána oslavami 12. července.

se zejména o Velikonoční povstání⁶ a později Anglo-irskou válku v letech 1919-1921. Neudržitelnost dosavadního stavu vede k podepsání Zákona o vládě v Irsku (Government of Ireland Act), který vymezuje území Severního Irska v šesti hrabstvích v oblasti Ulsteru a vytváří dva oddělené parlamenty pro Irsko a Severní Irsko. (McKeown 2013) Dělení ostrova nicméně vyvolalo rozpory v rámci IRA, která se rozštěpila na skupinu příznivců a odpůrců rozdělení Irska. Po krátké občanské válce v letech 1922-1923 složila strana odpůrců zbraně, nicméně aktivity polovojenských organizací pokračují dále.

Vydělení Severního Irska nicméně nevyřešilo problém diskriminace katolíků na jeho území. Diskriminace se projevovala nejen v oblastech každodenního života jako zaměstnání či přidělování bydlení, ale také v přístupu Královského ulsterského policejního sboru⁷ (Royal Ulster Constabulary, RUC), nebo omezením volebního práva pouze na vlastníky domů a gerrymanderingem⁸. V 60. letech 20. století je založena řada občanskoprávních skupin, jejichž cílem bylo tuto diskriminaci omezit. Aktivity rovněž vyvíjeli katolické i protestantské polovojenské organizace. Situace vyústila v ozbrojené střety mezi demonstranty a bezpečnostními složkami a obnovení sektářského násilí, pro něž je toto období označováno jako Potíže (The Troubles). Mezi přelomovými událostmi vyčnívá tzv. Krvavá neděle⁹ z 30. 1. 1972. (Munck 1992)

Pokusem o zklidnění situace se stala Anglo-irská dohoda z roku 1985 mezi britskou a irskou vládou, která zajišťuje, že status Severního Irska nebude změněn bez schválení většiny jeho obyvatel. (Cain 1985) Dohoda nicméně nedosáhla kýženého efektu a zejména akce polovojenských skupin dále pokračovaly. (Patterson 2013) Na konci 80. let však dochází k zahájení dialogu mezi lídrem Sociální demokracie a Strany práce (Social Democratic and Labour Party; SDLP) Johnem Humem a lídrem SF Gerrym Adamsem. Cílem bylo přimět irské republikány ke smírnému řešení. Přelomovou událostí se stává v roce 1993 podpis formální deklarace britské a irské vlády o Severním Irsku.

⁶ 24. 5. 1916 povstalci přejímají kontrolu nad několika budovami v Dublinu včetně hlavní budovy pošty (General Post Office) a vyhlásují Irskou republiku. Povstání je tvrdě potlačeno britskými bezpečnostními složkami a následují popravy a uvěznění jeho lídrů, mezi nimiž jsou i budoucí předseda vlády Michael Collins či prezident Irského svobodného státu Éamon de Valera. Velikonoční povstání mimo jiné přispělo k utvoření symbolu tzv. krvavé oběti, který se stává součástí katolické politické mytologie.

⁷ Policejní jednotky v Severním Irsku, jejichž členové byli převážně protestanté. V roce 2001 byla RUC nahrazena Severoirskou policií (Police Service of Northern Ireland).

⁸ Účelová úprava hranic volebních obvodů zvýhodňující protestanty.

⁹ Při pochodu na podporu občanských práv v Derry bylo zabito 14 demonstrantů, což vyvolalo další vlny nepokojů.

Následuje vyhlášení příměří ze stran prominentních polovojenských organizací, zejména nacionalistické Prozatímní irské republikánské armády (PIRA). Vyjednávání jsou završena podpisem Belfastské dohody 10. 4. 1998, která stanovuje rámec pro mírovou transformaci Severního Irska probíhající až dodnes. (Cain 1998)

2. 2. Izraelsko-palestinský konflikt

Oblast dnešního Izraele a Palestinské autonomie byl poprvé osídlena koncem 4. tisíciletí př. n. l. Kanaánejci, podle nichž dostává oblast název Kanaán. Přibližně v 13. století př. n. l. přicházejí na území Kanaánu židovské kmeny a někdy okolo 10. století př. n. l. zde vzniká židovský stát, který se později dělí na dva samostatné státní útvary. Nicméně oba jsou postupně zničeny Asyřany a Babyloňany a následuje období perské a posléze řecké nadvlády. Židé ještě dosáhli samostatnosti na krátké období mezi lety 142-63 př. n. l. za hasmonejské dynastie, které však opět vystřídalo ovládnutí území Římem. „*Poté co Římané vyhnali Židy ze Svaté země a definitivně zničili židovské království, zůstal na území Palestiny jen zlomek původního židovského obyvatelstva.*“ (Čejka 2013: 19) Začalo období židovského národa v diaspoře¹⁰.

Přibližně mezi lety 324-614 př. n. l. Palestinu ovládá Byzantská říše. Rozšiřuje se zde křesťanství, jsou identifikována důležitá křesťanská místa jako místo narození Ježíše či Boží hrob, na kterých začíná výstavba křesťanských chrámů. Po krátké nadvládě Peršanů dobývají v roce 638 Jeruzalém Arabové, avšak ponechávají Židům i křesťanům náboženskou svobodu. Za chalífy Hakima ale začíná během roku 1009 pronásledování nemuslimské víry, což se později stává jednou ze záminek pro vyhlášení křížových výprav. (Gada 2016) Mezi lety 1099-1291 ovládají území Palestiny povětšinou křižácká království, která nakonec definitivně poráží muslimská dynastie mameluků Bahrí. Právě v tomto období se islám stává v Palestině většinovým náboženstvím. (Čejka 2013)

Mameluckou vládu vystřídá v roce 1517 zhruba na dalších 400 let nadvláda Osmanské říše. „*Nejednalo se o náboženský stát, ale primárně o stát pragmatický.*“ (Pamuk 2004: 228) Osmané si uvědomovali, že vládnu impériu s multietnickým složením obyvatelstva vyznávajícím různou víru a tomu částečně přizpůsobovali svou politiku. Vyvinuli proto systém autonomních náboženských obcí, mezi něž patřila i obec

¹⁰ Židovská diaspora neboli rozptýlení, je židovské usídlení mimo Zemi izraelskou v důsledku vyhnání či emigrace Židů z jejich domoviny.

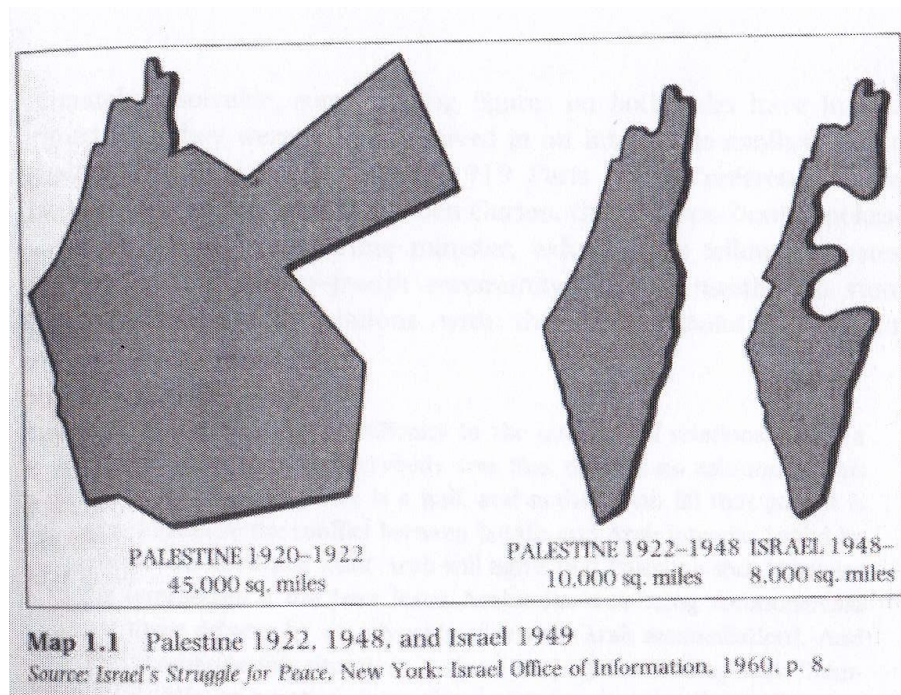
židovská. Přes tyto relativně vstřícné podmínky zůstával podíl židovského obyvatelstva v Palestině ještě v polovině 19. století minimální a pohyboval se okolo 4 %. (Scholch 1985)

Nicméně 19. století a zejména jeho druhá polovina je pro oblast Palestiny zásadním obdobím. Evropské mocnosti na čele s Velkou Británií začínají věnovat jejímu území větší míru pozornosti díky svým mimoevropským zájmům. (Scholch 1992) Jako záminka je nezdědka využíván zájem o ochranu práv minorit na území Osmanské říše. Navíc v 80. letech 19. století v Evropě rostou antisemitské nálady, zejména v Německu, Rakousku a Rusku, které bylo „*před revolucí nejvíce antisemitskou zemí na světě.*“ (Aberbach 2009: 269) Židovská inteligence tak dochází k závěru, že asimilace zde není možná. (Oke 1982) Situace vyústila v tzv. první aliju¹¹, která začíná v průběhu roku 1882. Dále je v roce 1897 Theodorem Herzlem založena Světová sionistická organizace, která měla být institucí realizující sionistickou představu o vzniku židovského státu na území Palestiny. (Aberbach 2009; Caplan 2010; Mitchell 2000; Oke 1982) Současně v tomto období také dochází k rozvoji arabského nacionalismu a odporu vůči sionismu. Je možné jej ilustrovat např. prohlášením osmanského sultána, že „*velmi dobře chápe tento ďábelský projekt.*“ (Oke 1982: 332) Arabský odpor vůči Židům přerůstal i do zpočátku neorganizované násilné podoby. Za účelem ochrany svých osad a provádění odvetných akcí Židé zakládají milici Ha-Šomer, kterou později nahrazuje vojenská organizace Hagana. (Čejka 2013)

V období před první světovou válkou zůstává počet Židů na území Palestiny stále velmi nízký. Židovská populace čítá roku 1914 zhruba 60 000 obyvatel. (Mitchell 2000) Britská vláda využívá Palestinu v rámci své zahraniční politiky během první světové, kdy Sir Henry McMahon slibuje šarífu Husajnovi, že Velká Británie podpoří národní samostatnost Arabů v celém arabsky mluvícím světě, pokud se Arabové zapojí do války na její straně. (Friedman 1970) Arabské povstání proti Turkům propuklo roku 1916 a pomohlo Britům při dobytí Palestiny a Sýrie. Nicméně v listopadu 1917 vyjadřuje Velká Británie v Balfourově deklaraci příznivé stanovisko k vytvoření židovské národní domoviny v oblasti Palestiny. (Levene 1992) Důsledkem učiněných slibů ze strany Velké Británie Palestinu nárokovali jak Arabové, tak Židé. Po konci první světové války však

¹¹ Pojem označující židovskou migraci do Palestiny.

začínají jednání o vytvoření židovské národní domoviny a stanovení jejich přesných hranic, jejichž výsledkem je vznik Britského mandátu Palestina (Britský mandát).

Obrázek 2 – území Palestiny v období před mandátem, oficiální hranice v období Britského mandátu Palestina a hranice samostatného Izraele vymezené po 2. světové válce

Zdroj: Caplan 2010: 9

Britové se zavázali, že budou podporovat návrat Židů do jejich domoviny. Plnění tohoto závazku dokládá např. jednání koloniální správy, která byla ochotna naslouchat sionistům, spíše než delegacím Arabů, které se snažili přimět vládu k upuštění od závazků obsažených v Balfourově deklaraci. (Huneidi 1998) Přesto během první dekády existence Britského mandátu nedochází k výrazným demografickým změnám. „*Během let 1920-1932 přichází do Palestiny zhruba 8000 až 9000 Židů ročně.*“ (Adams 1988: 74) Na druhou stranu ale také dochází k židovské emigraci a populace Arabů rovněž stoupá, takže z demografického pohledu zůstává území bez větších změn. (Adams 1988)

Ve 20. a 30. letech dochází na území Britského mandátu k řadě arabských povstání a demonstrací. (Sinanoglou 2009) Za největší lze označit arabské protižidovské a protibritské povstání mezi lety 1936-1939. Zásadnější dopad má však politický vývoj v Evropě, kde se k moci dostává Adolf Hitler. Nacistická politika je jednou z příčin masivní migrace Židů do Palestiny. (Caplan 2010; Čejka 2013; Mitchell 2000) Sílicí nepokoje nová vlna židovské migrace nutí britskou vládu k revizi dosavadní politiky. K řešení problému je ustanovena Peelova komise, která navrhuje rozdělení

Palestiny a v praxi jsou uvedena restriktivní opatření na počty emigrujících Židů. (Caplan 2010)

Arabské delegace nicméně vytrvale odmítají jakékoli návrhy na rozdělení Palestiny¹², což spolu s nepřestávajícími vlnami násilí a změnami zahraničněpolitické situace po 2. světové válce vede k rozhodnutí Velké Británie ukončit správu mandátu a předat věc do rukou Organizaci spojených národů (OSN). (Caplan 2010, Potter 1948) Výsledkem bylo rozhodnutí o rozdělení území Palestiny. Židé rozhodnutí akceptovali, Arabové nikoli. O půlnoci 14. 5. 1948 před vypršením Britského mandátu je na území přiděleném OSN vyhlášen Stát Izrael. Vláda nového státu vyhlásila tzv. návratový zákon, který zval Židy z celého světa, aby se usadili na jeho území¹³. (Friedman 1984)

Po odchodu britských vojsk následovala první arabsko-izraelská válka později označovaná Židy jako válka za nezávislost a Arabové jako katastrofa. Organizace Hagana se transformovala do řadové izraelské armády, která porazila armády pěti arabských zemí¹⁴ a zabrala většinu území původně přiřknutého Palestincům. (Caplan 2010, Mitchell 2000) Výjimku tvořil Západní břeh Jordánu a Pásmo Gazy, které připadly pod správu Jordánska, respektive Egypta. Další území, konkrétně Sinaj¹⁵, Západní břeh a Golanské výšiny, byly obsazeny izraelskou armádou během dalšího z řady konfliktů, tzv. šestidenní války¹⁶ roku 1967.

Arabské státy nicméně považovaly Izrael stále za nelegitimní a stejně tak Palestinci, kteří v roce 1959 zakládají nacionální hnutí Fatah. Roku 1964 je pak Ligou arabských států založena Organizace pro osvobození Palestiny (OOP), sdružující palestinské odbojové skupiny, jež deklaruje svůj cíl zničit Izrael. V 60. a 70. letech dochází rovněž k řadě teroristických útoků a zvýšené činnosti izraelské tajné služby Mosad. V roce 1973 došlo k dalšímu velkému konfliktu, tzv. Jomkipurské válce mezi

¹² Dostává se jim podpory od nově vzniklé Ligy arabských států, která během konference roku 1944 vydává rezoluci na podporu Palestinců, která obsahuje požadavek na ukončení židovské migrace do Palestiny a vyhlášení její nezávislosti. (Caplan 2010)

¹³ Do roku 1952 se židovská populace v Palestině více než zdvojnásobila ze zhruba 650 000 v roce 1947 na 1 600 000 v roce 1952. (Friedman 1984)

¹⁴ Zapojili se armády Egypta, Sýrie, Jordánska, Iráku a Libanonu.

¹⁵ Sinaj byl roku 1982 navrácen pod správu Egypta.

¹⁶ Konflikt začal preventivním útokem izraelského letectva na egyptská letiště. Izraelské armádě se postupně podařilo eliminovat armády Egypta, Sýrie a Jordánska, přičemž zaznamenala další územní zisky.

Izraelem a koalicí Egypta a Sýrie. Izraelci dokázali i přes velké ztráty opět zvítězit. (Caplan 2010) Následující mírový proces vyvrcholil v září 1978 mírovými dohodami z Camp Davidu mezi Izraelem a Egyptem zprostředkovanými Spojenými státy americkými. (Sayegh 1979)

Nicméně násilí neutichá, přičemž k boji proti Izraeli se přidává nově vzniklá libanonská šíitská milice Hizballáh a na konci 80. let propuká pod vedením OOP první intifáda¹⁷. Významným milníkem izraelsko-palestinského konfliktu se stává mírová dohoda z Osla podepsaná roku 1993 mezi Izraelem a OOP, jež zahrnovala autonomii pro část pásma Gazy a Západního břehu, kde v průběhu dalšího roku vzniká Palestinská autonomie. (CIE 1993) Proti smlouvě se však vyhradili politické síly na obou stranách¹⁸. Dohoda také nezabránila dalším ozbrojeným střetům, které pod různými záminkami probíhají s různou intenzitou i ve 21. století.

¹⁷ Název pro palestinský ozbrojený odpor vůči Izraelcům.

¹⁸ Zejména palestinská strana Hamás a izraelská strana Likud.

3. Národní identita

3. 1. Perspektiva sociální identity

Z pohledu TSI je pro vznik konfliktu na základě národních identit základem proces sociální kategorizace, který pomáhá členům skupin k pochopení prostředí, v němž se pohybují. Nejvyšší důležitosti nabývá při naplnění dvou podmínek. Zaprvé, pokud rozdělení sociálního světa produkuje dvě velmi jasně odlišitelné a nepřekrývající se kategorie a zároveň je velmi problematické či zcela nemožné úspěšně přecházet mezi těmito kategoriemi. (Bull 2006) Zadruhé, rozdělení společnosti na základě existujících národních identit je obvykle doprovázeno segregací zasahující do mnoha částí života jednotlivců. I když jde o jev do jisté míry běžný pro většinu společností, v hluboce rozdělených společnostech nabývá větších rozměrů. Její význam je podle výzkumů sociální psychologie hlavně v tom, že zamezuje většímu kontaktu mezi skupinami, a tak přispívá k udržování stereotypů a předsudků. (McKeown 2013)

V případě izraelsko-palestinského konfliktu lze jednoznačně vymezit dvě primární identity a skupiny, které splňují výše zmíněná kritéria, a to Židy a Araby. (Caplan 2010) Obdobné rozlišení lze aplikovat také na severoirský konflikt, vyjdeme-li z předpokladu, že *„důležitost identity pro jednotlivce a skupinu může být měřena frekvencí s jakou je používána pro sebeidentifikaci.“* (Trew 1996) Na základě sociálních průzkumů pak můžeme vymezit dvě primární identity protestant a katolík. (McKeown 2013; Trew 1996) Ostatní sociální identity jsou primárním identitám podřízeny. Jedná se např. o členství v různých typech zájmových a politických organizací, příslušnost k sociální třídě či konkrétní církvi. (Bull 2006)

3. 2. Náboženské aspekty a politická mytologie

3. 2. 1. Severoirský konflikt

Jak již bylo popsáno v kapitole zabývající se historií konfliktu, během vlády dynastie Tudorovců byl vyvíjen tlak na katolíky, aby konvertovali k protestantismu a došlo k upevnění moci monarchie. V průběhu dalších let byli katolíci pomocí řady zákonů diskriminováni a mezi monarchií a protestantskou vírou se utvořilo silné a staletými dále utužované pouto. Britskou komunitu v Irsku, tak představovali protestanté, přičemž tito se silně vymezovali vůči domorodé irské komunitě vyznávající katolickou víru. (Craith 2003)

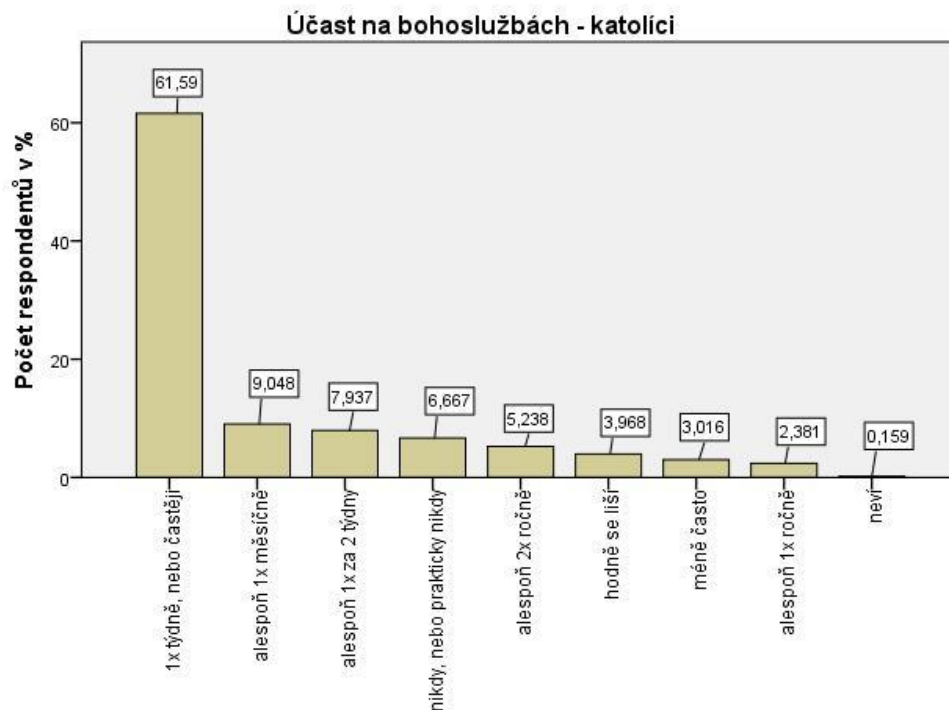
Rozdělení společnosti dle náboženské příslušnosti je patrné i dnes. Ze vzorku 30 790 respondentů dotazovaných v rámci studií komunitních vztahů během let 1989 až 2012 se 89,8 % označilo za katolíka, nebo protestanta¹⁹ (viz. Tabulka 1). Častá identifikace s náboženskou příslušností však zároveň automaticky nevypovídá o počtu praktikujících věřících a vlivu jednotlivých církví. Studie provedená během roku 1968 zjistila, že 95 % katolíků navštěvuje bohoslužbu alespoň jednou týdně, přičemž protestanté v 66 % odpověděli, že navštěvují mši alespoň jednou měsíčně. Nižší návštěvnost bohoslužeb je však u protestantů běžným jevem i v ostatních zemích. (Whyte 1990) V roce 1998 návštěvnost bohoslužeb, ve výše zmíněné pravidelnosti, poklesla zhruba o jednu třetinu u obou náboženských segmentů (viz. Graf 1; Graf 2). Pozoruhodný je pokračující trend, kdy se snižující se účastí na mších zároveň neklesá počet nábožensky identifikovaných respondentů.

		Počet respondentů	Procenta
Náboženství respondenta	Katolik	11 226	36,5%
	Protestant	16 411	53,3%
	Bez vyznání	3 153	10,2%
Součet		30 790	100,0%

Tabulka 1 – Náboženská identifikace Severní Irsko

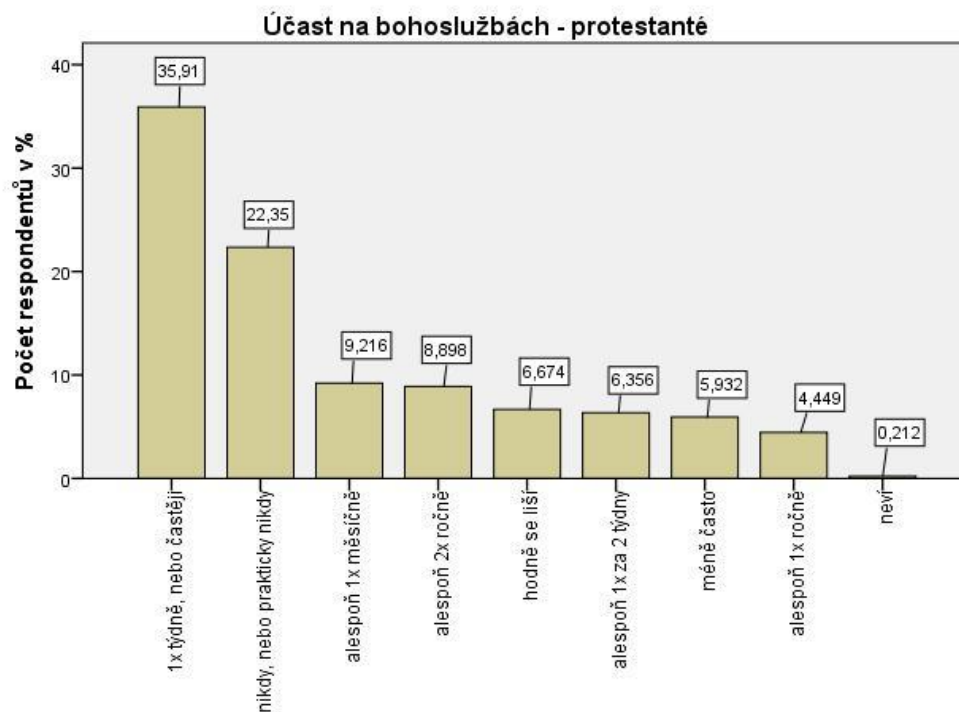
Zdroj: Studie komunitních vztahů a politických postojů mezi lety 1989 až 2012, vlastní zpracování dat v programu SPSS

¹⁹ Respondenti měli možnost výběru z několika církví, které bylo možno dále kategorizovat jako katolické či protestantské.

Graf 1 – Návštěvnost bohoslužeb v roce 1998, katolíci

Zdroj: Studie veřejného mínění z roku 1998 (Northern Ireland Life and Times Survey, NILT), vlastní zpracování dat v programu SPSS

Graf 2 – Návštěvnost bohoslužeb v roce 1998, protestanté

Zdroj: NILT 1998, vlastní zpracování dat v programu SPSS

Působení církví nelze přeceňovat i z několika dalších důvodů. Předně se jejich vliv v různých oblastech Severního Irska liší s ohledem na urbanizaci a skladbu obyvatelstva. Dále je protestantská církev rozdělená do řady konfesí, přičemž příslušnost k rozdílným konfesím ovlivňuje členství v dalších organizacích a názorové postoje jejich členů. (Whyte 1990) Církev tímto pasivně podporují ještě pestřejší rozdělení komunit, přičemž někteří radikálnější členové jako např. v minulosti presbyteriánský pastor Ian Paisley²⁰ se aktivně snaží o udržování rozdělené společnosti.

Přes existenci více protestantských konfesí jsou rozdíly mezi nimi podstatně menší v porovnání s rozdíly mezi protestantskou komunitou jako celkem a katolíky, což umožňuje zachování protestantské pospolitosti a vznik společné sociální identity. Rozdělení protestantské komunity dále částečně eliminuje organizace Oranžistický řád fungující jako zastřešující organizace pro všechny protestanty, která se podílí na socializaci mladých protestantů v rámci komunity. (Whyte 1990) Oranžistický řád v sobě spojuje kulturní tradice, elementy lidového náboženství a protestantismu, včetně učení o vyvoleném lidu, za nějž jsou považováni oranžisté a obecněji ulsterští protestanté. (Roberts 1971)

Mezi nejznámější akce pořádané Oranžistickým řádem patří každoroční oslavy výročí bitvy na řece Boyne. Oslavné průvody „*mají důležitou sjednocující funkci, protože účastníci se jejich prostřednictvím socializují a také oslavují a připomínají si příběhy o své výjimečnosti a etnicitě.*“ (Smithey 2011: 119) Prostřednictvím kulturních a jiných akcí je konstruována komplexní politická mytologie, která svým konzumentům předkládá zjednodušenou verzi historie, mýtů spojených s danou skupinou a předává rovněž její hodnotový systém mladším členům. (Mitchell 2000) Odráží se v ní unionistická interpretace konfliktu, která ve zkratce říká, že v Irsku žijí dvě skupiny, katolíci a protestanté, a konflikt je způsoben neochotou irských nacionalistů přiznat unionistům právo na sebeurčení. (Whyte 1990) Část katolických obyvatel vnímá protestantské průvody jako neškodné, ale pro mnoho z nich jsou nepříjemné a urážlivé. Symbolizují pro ně nerovnost a diskriminaci pod britskou a unionistickou nadvládou. Oranžisté poukazují na skutečnost, že zákaz průvodů by odporoval právu na svobodné vyjadřování. Navíc však prokazují neochotu ke kompromisu ohledně tras a počtu průvodů, přičemž

²⁰ Protestantský kněz, který se stal zakladatelem Svobodné presbyteriánské ulsterské církve a stal se jejím lídrem. Vymezoval se tvrdě vůči katolíkům a hnutím za občanská práva. Roku 1971 založil Demokratickou unionistickou stranu, již do roku 2008 vedl, a která byla silným kritikem Belfastské dohody.

průchody přes čtvrti obývané převážně katolíky vyvolávaly násilné nepokoje zvláště v období tzv. Potíží. (Smithey 2011) Kromě průvodů se symbolika a politická mytologie projevuje např. na nástěnných malbách (murals), vlajkách či názvech ulic.

Obdobný způsob vytváření politické mytologie jako u protestantů funguje i v případě katolické komunity, která si v rámci svých akcí připomíná zejména útlak ze strany Britů a unionistů prostřednictvím oslavování a vyobrazování událostí jako byla Bitva o Bogside²¹, Krvavá neděle z roku 1972, nebo slavných historických postav republikánského hnutí. (Cashman 2008) Důležitým prvkem při výběru osobností je „*kult krvavé oběti, který pomáhá propojovat stoupence s jejich hrdiny z minulosti.*“ (Sweeney 1993: 435) Proto se na republikánských nástěnných malbách a dalších prvcích vizuální propagandy objevují např. Wolf Tone, účastníci Velikonočního povstání, nebo člen PIRA Bobby Sands, který zemřel ve vězení během protestní hladovky. Republikáni tak zdůrazňují svůj pohled na severoirský konflikt, podle kterého v Irsku existuje pouze jeden národ a za rozdělení země je zodpovědná zejména Velká Británie. (Whyte 1990) Mimo symboliku úzce související se severoirským konfliktem využívají obě strany také vlajky, či vyobrazení slavných osobností nebo symbolů známých ze zahraničí. Zejména tak vyjadřují podporu skupinám, které se dle názoru katolíků či protestantů v průběhu historie ocitli, nebo stále žijí v podobné situaci jako oni. Irští republikáni proto pravidelně vyjadřují své sympatie Palestincům, naproti tomu unionisté demonstrují ve veřejném prostoru svou podporu Izraelcům. (Rolston 2009)

Jak již bylo zmíněno, náboženská identifikace není pro obyvatele Severního Irsku důležitá pouze z religiálních důvodů, ale zvláště proto, že se přenáší do dalších organizací a aktivit. (Whyte 1990) Jedná se o širokou škálu organizací přes sportovní kluby, debatní kluby, zájmové spolky až k politickým stranám a polovojenským organizacím. Propojení organizací s komunitami je tak díky bezmála každodennímu kontaktu velmi silné. Pomáhá také k vytvoření dvou vzájemně si konkurujících sociálních identit, přičemž díky zastřešující roli náboženského elementu identity je právě tato součást identity určující pro náležitost jednotlivce k identitě národní.

²¹ Mezi 12. a 14. srpnem 1969 ve čtvrti Bogside ve městě Derry protestantský oslavný průvod přerostl ve střety mezi protestanty, RUC a katolíky. RUC nebyla schopna katolíky bydlící v Bogside zpacifikovat a situaci tak musely řešit až britské armádní složky. Jedná se o jeden z prvních násilných střetů v éře tzv. Potíží. (Cashman 2008)

Identita respondenta		Britská	Irská	Ulster	Severoírská	Ostatní	Neví	Součet
Náboženství respondenta	Katolík	8,20%	63,90%	0,50%	24,70%	1,40%	1,30%	100,00%
	Protestant	68,30%	2,90%	9,10%	17,40%	2,00%	0,30%	100,00%
	Bez vyznání	34,60%	16,20%	5,60%	36,90%	5,60%	1,10%	100,00%

Tabulka 2 – Identita respondentů, 1998, Severní Irsko

Zdroj: NILT 1998, vlastní zpracování dat v programu SPSS

Otázka		Někteří lidé se považují především za Brity, jiní za Iry. Která z následujících možností, pokud nějaká, Vás nejlépe vystihuje?							
Odpověď		Ir, nikoli Brit	Spiše Ir, než Brit	Stejně Brit, jako Ir	Spiše Brit, než Ir	Brit, nikoli Ir	Jiný	Neví	Součet
Náboženství respondenta	Katolík	58,60%	17,90%	13,90%	2,70%	0,90%	5,80%	0,20%	100,00%
	Protestant	0,40%	1,40%	14,80%	27,00%	53,00%	2,50%	0,80%	100,00%
	Bez vyznání	9,00%	8,00%	18,40%	19,90%	32,30%	9,00%	3,50%	100,00%

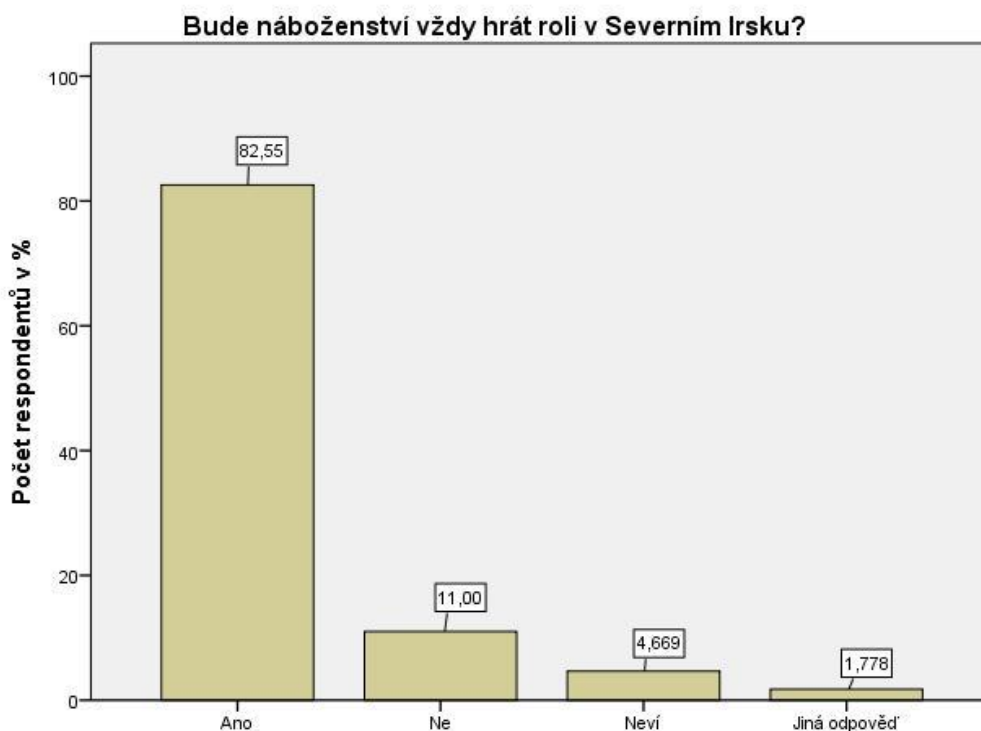
Tabulka 3 – Identita respondentů, 2015, Severní Irsko

Zdroj: NILT 2015, vlastní zpracování dat v programu SPSS

Identita respondenta		Britská	Irská	Ulster	Severoírská	někdy Ir/Brit	Ostatní	Součet
Náboženství respondenta	Katolík	10,20%	62,90%	0,80%	23,10%	0,40%	2,50%	100,00%
	Protestant	68,80%	3,40%	8,40%	17,00%	0,40%	1,90%	100,00%
	Bez vyznání	43,80%	17,10%	4,60%	28,00%	0,10%	6,40%	100,00%

Tabulka 4 – Identita respondentů, 1989-2012, Severní Irsko

Zdroj: Studie komunitních vztahů a politických postojů mezi lety 1989 až 2012, vlastní zpracování dat v programu SPSS

Graf 3 – Role náboženství, Severní Irsko

Zdroj: Studie komunitních vztahů a politických postojů mezi lety 1989 až 2012, vlastní zpracování dat v programu SPSS

Tvrzení lze doložit na průzkumech veřejného mínění z let 1998 a 2015 a studiích komunitních vztahů během let 1989 až 2012 (viz. Tabulka 2; Tabulka 3; Tabulka 4). Výsledky vykazují obdivuhodnou časovou stabilitu. Ve všech průzkumech se k britské, nebo ulsterské identitě hlásí zhruba 80 % dotázaných protestantů. Naproti tomu u katolíků jasně převažuje identita irská, následována identitou severoirskou. Členové obou skupin dále shodně vykazují neochotu hlásit se k preferované identitě skupiny, k níž dle svého náboženského vyznání nepřísluší. Navíc se respondenti ve více než 80 % shodují, že náboženství bude vždy hrát roli v Severním Irsku (viz. Graf 3).

V průzkumech se objevuje speciální kategorie, a to identita severoirská. Ačkoli by se mohlo zdát, že jde o více inkluzivní typ identity, který dovoluje překročit meziskupinové hranice, výzkumy naznačují, že důvodem výběru této identity respondenty z obou skupin je spíše rozdílné chápání severoirské identity ze strany katolíků a protestantů. Zatímco protestanté ji vnímají jako jasné vymezení entity, která obývá severní část ostrova pod britskou vládou, pro katolíky symbolizuje pouze severní část ostrova bez toho, aby brali na vědomí oddělující státní hranice a vzdali se irské identity. (Mckeown 2013)

3. 2. 2. Izraelsko-palestinský konflikt

Přestože náboženství je jedním z faktorů ovlivňujících podobu izraelsko-palestinského konfliktu, je chybou vidět jej jako konflikt založený pouze na historickém antagonismu. Jako přirození nepřátele se začaly obě skupiny vnímat zhruba před jedním stoletím. (Tessler 2009) Náboženství nicméně sehrává v tomto konfliktu nemalou roli, i když pouze minorita Židů i Arabů je fundamentalisticky založena. Jednání náboženských fanatiků však získává velkou pozornost ze strany médií a tím zkresluje celkový obraz konfliktu. (Bickerton, Klausner 2007)

K základům židovského života a k židovské tradici patří judaismus. Judaismus je unikátní v tom, že je limitován pouze na úzkou jasně vymezenou skupinu lidí, tedy Židů. Ačkoli ne všichni Židé dodržují judaistické tradice, náboženství je základním elementem jejich historie, jehož prostřednictvím je utvářena skupinová sounáležitost. (Bickerton, Klausner 2007) Ústředním bodem judaismu je „*přesvědčení, že Bůh v minulosti jednal prostřednictvím vyvoleného lidu, tedy Židů, a uzavřel s nimi smlouvu o tom, že pokud budou poslušni jeho učení, pak jejich prostřednictvím spasí lidstvo.*“ (Bickerton, Klausner 2007: 6) Součástí slibů daných Bohem byl také slib židovským patriarchům, že Bůh dá Židům Zemi izraelskou, Zaslíbenou zemi, kde budou žít v pravdě, právu a míru. Učení dále zmiňuje hledání Zaslíbené země Židy vedenými Mojžíšem, kteří byli vykázáni z Egypta a popisuje království Davida i Šalamouna. Jejich součástí byl i Západní břeh a pásmo Gazy, které právě proto mají dnes pro mnoho Židů stále specifický význam. (Waxman 2006)

V 19. století se v emancipované a modernizující se židovské evropské komunitě, která upouští od některých tradic judaismu, rozvíjí nejen reformovaný judaismus, ale především sekulární sionismus. „*Sionismus je politická ideologie, která říká, že Židé tvoří národ a mají právo na suverénní národní stát ve své pradávné domovině.*“ (Caplan, Eisenberg 2010) Původně z pouze náboženského pouta k Zemi izraelské se tak i s přispěním nárůstu antisemitských nálad v Evropě a pogromů v Rusku vytváří politicky silné hnutí. (Avinieri 2001) Na konci 19. století již začínají do Palestiny přicházet malé počty Židů převážně z Ruska, kteří zde kupují půdu a mají v úmyslu cíl sionismu naplnit.

Vztah muslimů k Palestině je díky náboženství rovněž vystavěn na více než tisícileté tradici. Zvláště posvátným místem je pro muslimy město Jeruzalém, kde měla

být proroku Mohamedovi po jeho noční pouti vyjevna boží vůle, a to v místě, které je Židům známé jako Chrámová hora. (Bickerton, Klausner 2007) Ve stejné době, kdy se v Evropě rozvíjí sionismus, lidé na Blízkém východě začínají o své víře uvažovat v souvislosti s nespokojeností s nadvládou Osmanské říše a západním imperialismem. Vzniká tak arabský nacionalismus, „*jehož cílem bylo vytvoření velkého Arabského národa pod arabskou nadvládou.*“ (Caplan, Eisenberg 2010) Objevovaly se však spory o to, kdo a z jakého titulu by měl nově vzniknuvšímu státnímu celku vládnout.

Obyvatelé Palestiny, kteří zde již žili několik století pod nadvládou Osmanské říše se identifikovali spíše s místní náboženskou komunitou, nebo klanem než s velkou říší řízenou z Konstantinopole. (Caplan, Eisenberg 2010) V průběhu 19. století se začínají přiklánět k myšlenkám arabského nacionalismu a uvažovat o Arabech žijících na území Palestiny jako o Palestincích, kteří mají právo na vytvoření svého vlastního suverénního národního státu. (Caplan, Eisenberg 2010) Nicméně řada arabských vlastníků půdy začala své pozemky prodávat Židům²², kteří sice zpočátku povolovali arabským rolníkům na půdě zůstat, ale tento postoj se rychle změnil a v kupních smlouvách byl vymíňován prodej půdy bez nutnosti další přítomnosti arabských rolníků. Přibližně 90 % Palestinců v tomto období pracovalo jako rolníci či pastevcí. Nutnost odejít z půdy často bez jakékoli kompenzace tak pomohl vytvořit silnou opozici v rámci arabské komunity vůči sionismu a Židům obecně. (Čejka 2013)

Sionisté přehlíželi Araby žijící na území Palestiny a chápali je pouze jako příslušníky velkého arabského národa, popřípadě jako obyvatele Osmanské říše, nikoli jako Palestince s národními aspiracemi. Svým působením navíc pomohli vytvořit odlišnou historickou zkušenost Arabů žijící na území Palestiny a přispěli tak k vytvoření palestinské národní identity. (Caplan, Eisenberg 2010) Nevoli mezi Araby začala vzbuzovat i židovská rétorika, kdy se o nové židovské domovině začalo hovořit např. jako o „*výspě civilizace proti barbarství.*“ (Chapman 2003: 63) Britské přísliby během 1. světové války učiněné oběma stranám poskytly další legitimizační prvek pro palestinské nároky. Jejich nenaplnění spolu se silící židovskou migrací během britské správy vedlo k jasnému vymezení skupin vůči sobě a propukání násilí, které bylo směřováno jak proti příslušníkům druhé skupiny, tak i Britům.

²² „*Přes množství odprodejů půdy sionistům zůstávalo ještě v roce 1947, tedy těsně před vznikem Izraele, 80 % půdy v arabském vlastnictví.*“ (Čejka 2013: 29)

S vytvořením samostatného Izraele se již násilí zaměřuje téměř výhradně proti druhé skupině a také ještě většího významu nabývá politická mytologie obou skupin. Izraelci mají celou řadu mýtu, přičemž mezi nejznámější a nejvýznamnější se řadí ten o pevnosti Masada²³. Spojuje v sobě pro Židy dnes velmi inspirativní „*motivy krvavé oběti, vykoupení půdy (redemption of the land) a pevný odpor tváří v tvář nepřátelům.*“ (Mitchell 2000: 33) Již během britské správy Palestiny skupiny mladých sionistů pořádaly výstupy na vrchol, kde dříve stála pevnost Masada. Dnes se Masada stala poutním místem, které navštěvují např. zahraniční turisté, mezi nimiž jsou často Židé, nebo žáci izraelských škol. (Mitchell 200)

V politické mytologii Izraelců a jejich kolektivní paměti²⁴, můžeme dále pozorovat několik jevů, které odpovídají psychologii rozdělených společností charakterizovanými TSI. Objevuje se pozitivní vnímání Židů prostřednictvím motivů vybraného lidu a světla pro ostatní národy s prastarým nárokem na území Palestiny na rozdíl od Palestinců, kteří jsou pouze součástí většího arabského národa. Dále vnímání Izraelců jako obětí konfliktu, přičemž jejich akce jsou popisovány jako akce sebeobrany proti Arabům, kteří je nutí k agresivnímu jednání. Arabové/Palestinci jsou vykreslováni pomocí negativních stereotypů jako primitivní a zpátečníci. (Halperin, Sharvit 2016) Jsou viděni jako vrazi a krvežíznivá skupina bez zájmu o mír, jejíž hlavním cílem je zničení Izraele a jejich obyvatel.

V roce 2008 byla v Izraeli provedena studie zabývající se vnímáním konfliktu a kolektivní paměti²⁵. Pouze 4 % dotázaných označilo Židy za původce konfliktu. Dále studie veřejného mínění provedená na konci roku 2000 ukazuje, že 68 % respondentů považovalo Palestince za násilníky a 51 % je označovalo jako nečestné. (Halperin, Sharvit 2016) Od roku 2000 se pak veřejné mínění vůči Arabům staví stále více negativně. Jsou dle něj jednoznačně zodpovědní za pokračování konfliktu a nemají zájem na jeho mírovém řešení. Naopak stoupá pozitivní hodnocení Izraele jako vojensky nadřazeného vůči Arabům. (Halperin, Sharvit 2016) Ze studií veřejného mínění rovněž

²³ Roku 73 př. n. l. Římané dlouze obléhali židovskou pevnost Masada. Před jejich konečným útokem spáchalo zbývajících 960 obránců hromadnou sebevraždu. Od 50. let je mýtus o pevnosti Masada používán při ceremoniálu obranných složek jako součást přísahy. Rovněž by vytvořen slogan „Masada již znovu nepadne.“ (Mitchell 2000)

²⁴ „Kolektivní paměť je obvykle definována jako zobrazení minulosti, které je skupinou přijímáno. Jedná se o kategorii zastřešující různé typy vzpomínek.“ (Halperin, Sharvit 2016: 49)

²⁵ Využila reprezentativního vzorku 500 izraelských Židů, u nichž bylo zkoumáno vnímání 23 hlavních událostí/témat izraelsko-palestinského konfliktu.

vyplývá, že „*pro mnoho izraelských Židů je důležitější posilovat svou národní jednotu než dosáhnout míru s Palestinci či větší ekonomické prosperity.*“ (Waxman 2006: 5)

Podobně jako v případě izraelských Židů, můžeme i u politické mytologie a kolektivní paměti Palestinců pozorovat několik charakteristických jevů. Palestinci se vnímají jako domorodé obyvatelstvo, potomci Kanaánejců, kteří území obývali o několik století před židovskými kmeny, a proto mají právo navrátit se do své domoviny. (Halperin, Sharvit 2016) Za původce konfliktu je označováno sionistické hnutí, které motivovalo Židy k migraci do Palestiny pomocí falešného mýtu o jejich domovině. Židé dále začali využívat agresivních metod, kdy ničili palestinská obydlí a začali vyhánět obyvatele žijící na tomto území po mnoho generací. Izrael také nerespektuje mezinárodní právo a svá území si drží i díky západnímu imperialismu. (Halperin, Sharvit 2016)

V politické mytologii zastává významnou pozici motiv krvavé oběti, který zastává klíčovou pozici v představách o patriotismu. Spojení náboženského a národního patriotismu využila první intifáda, která pozvedla „*patriotismus na jeden z jeho vrcholů z pohledu ochoty se obětovat za svou domovinu a jednotou pod národním vedením OOP.*“ (Halperin, Sharvit 2016: 139) Židům a sionistům jsou také přiřazovány negativní vlastnosti, kdy jsou označováni za rasisty, fašisty, původce násilí a válek. V průzkumu provedeném mezi Palestinci v červnu roku 2013 74 % respondentů odpovědělo, že se obávají agrese ze strany Izraele, při které mohou být zraněni členové jejich rodiny, nebo že jim bude zabavena půda či zdemolován dům. (Halperin, Sharvit 2016)

V roce 2012 provedl tým výzkumníků čítající Serene Knani-Mjally, Adi Mana, Shifru Sagy a Anan Srour studii na reprezentativním vzorku 1 104 Palestinců, kteří jsou izraelskými občany a 948 Palestinci ze Západního břehu. (Knani-Mjally et al. 2015) Ze studie vyplynulo, že Palestinci vnímají svůj příběh, jak jej prezentuje politická mytologie, jako legitimnější a podporují integraci a jednotu své skupiny. Z testování emocionálních postojů je pak zřejmé, že pocítují silnou empatii vůči příslušníkům vlastní skupiny, a naopak vztek vůči Izraelcům, kteří jsou dle nich za konflikt zodpovědní. Dále ve srovnání se starší generací mají mladší Palestinci negativnější pohled na Izrael i Izraelce, a naopak více přijímají interpretaci své skupiny. (Knani-Mjally et al. 2015) Většina Palestinců žijících v Izraeli pak jako svou národnost uvádějí Arab, nebo Palestinec a Izraelec pouze jako své občanství, přičemž po roce 2000 je zaznamenán nárůst palestinské identity. (Knani-Mjally et al. 2015)

3. 3. Segregace

3. 3. 1. Severní Irsko

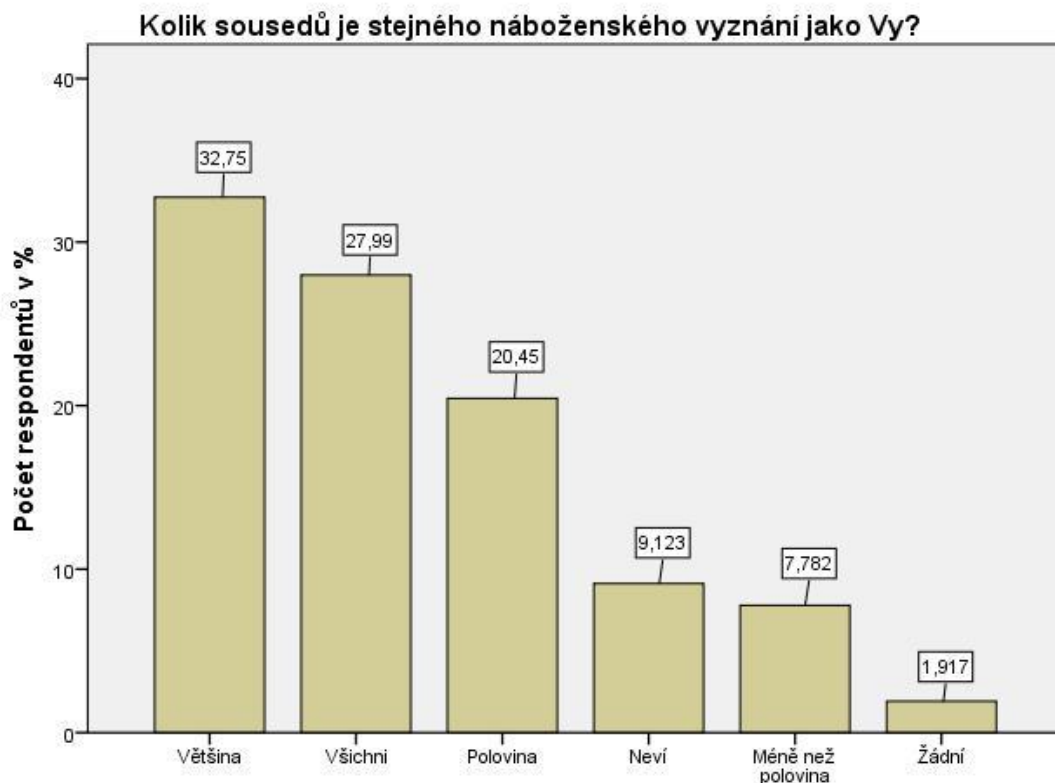
Segregace v Irsku a posléze Severním Irsku je dlouhotrvající jev, který má své počátky již v 17. století, kdy jsou vydávány zákony diskriminující katolíky. Jednou z oblastí, které se tyto zákony týkaly byl i vzdělávací systém, který od té doby prošel řadou změn. V souvislosti s osamostatněním Severního Irsku od zbytku ostrova jsou „*od roku 1922 katolické a protestantské děti vyučovány odděleně s poukazem, že jde o nezbytné opatření vzhledem k elementárním rozdílům v náboženských tradicích.*“ (McKeown 2013) Současný systém obsahuje několik kategorií škol, přičemž hlavní roli hrají tzv. řízené (controlled) a udržované (maintained) školy. Ačkoli by řízené školy neměly být konfesionální, v praxi je navštěvují převážně protestanté. Částečně je na vině fakt, že katolické děti jsou vzdělávány úmyslně mimo tyto školy a částečně proto, že protestantští kněží jsou součástí vedení těchto škol. (Craith 2003; Whyte 1990) Udržované školy lze naopak popsat jako převážně katolické. Teoreticky jde o školy v menší míře financované a kontrolované státem, ale v praxi jde o katolické vzdělávací instituce. (Community Research Report 2017; Craith 2003; Whyte 1990)

Kromě několika soukromých škol, není segregace přítomna pouze na univerzitách, speciálních školách pro postižené a plánovaně integrovaných školách. Z dat o počtech žáků jednotlivých institucí vyplývá, že v roce 1964 byly zhruba 3 % žáků umístěny do škol, které nebyly de facto ovládané příslušníky jejich skupiny. O pokračující segregaci vypovídají i údaje z dalších let, přičemž v akademickém roce 1986-1987 pouze 900 žáků z více než 300 000 navštěvovalo integrovanou školu. (Whyte 1990) Do roku 1989 byly integrované školy financovány převážně rodiči a charitami. Dnešní legislativa umožňuje přidělení státních prostředků, ale vyžaduje, aby škola plnila kritérium, kdy menší náboženská komunita v dané oblasti musí být zastoupena nejméně 30 % žáků. (McKeown 2013) I přes možnou finanční podporu ze strany státu v akademickém roce 2015-2016 navštěvovalo integrované školy pouze 7 % žáků. (Community Research Report 2017)

Školy se ovšem neliší pouze složením svých žáků, ale také osnovami, které u katolíků zdůrazňují irskou historii a jazyk, kdežto protestantské školy zdůrazňují příslušnost k Velké Británii. Dále se segregace projevuje i ve sportovních aktivitách, kdy

gaelské hry jsou součástí výuky výhradně na katolických školách, naproti tomu kriket, nebo rugby je až na výjimky výsadou protestantských škol. Mimo to také protestantské školy dbají na britskou identitu svého pedagogického sboru a žáků. (Whyte 1990)

Segregace se rovněž projevuje v ekonomické oblasti. Zde se objevuje segregace dvojího druhu. Není neobvyklé, že zaměstnavatelé preferují nábožensky homogenní složení svých zaměstnanců. Tato tendence se projevuje méně u velkých zaměstnavatelů. Protestanté navíc mnohem častěji zastávají lépe placené pozice, jsou příslušníci vyšších sociálních vrstev a jsou také méně ohroženi nezaměstnaností. (Whyte 1990) S tím souvisí i vliv neformálních kontaktů, kdy v zaměstnání výše postavení protestanté preferují přijímání nových zaměstnanců stejného vyznání. Taktéž je dlouhodobým jevem, že katolíci obývají spíše periferie a chudší městské části. (Jones 1960; Wallace 2012) Rozdělení městských částí na ty, které převážně obývají katolíci, nebo naopak protestanté stále trvá, jak dokládají i nejnovější studie (viz. Graf 4). (Community Research Report 2017)

Graf 4– Náboženské složení sousedů, Severní Irsko

Zdroj: Studie komunitních vztahů a politických postojů mezi lety 1989 až 2012, vlastní zpracování dat v programu SPSS

Graf 5– Náboženské složení přátel, Severní Irsko

Zdroj: Studie komunitních vztahů a politických postojů mezi lety 1989 až 2012, vlastní zpracování dat v programu SPSS

Graf 6– Náboženské složení příbuzných, Severní Irsko

Zdroj: Studie komunitních vztahů a politických postojů mezi lety 1989 až 2012, vlastní zpracování dat v programu SPSS

Homogenita skupin je posilována i skrze sociální kontakty. Studie prokazují, že „jednotlivci mají pozitivnější přístup k příslušníkům vlastní skupiny, který je asociován s negativními pocity vůči druhé skupině.“ (McKeown 2013: 22) Jednotlivci si zachovávají silnou touhu udržovat si odstup od příslušníků druhé komunity, přičemž protestanté jsou méně otevření kontaktům s katolíky. (McKeown 2013) Segregace v sociální oblasti se projevuje např. na volnočasových aktivitách skupin, kdy katolíci a protestanté nejenže mají sporty provozované prakticky výhradně členy své komunity, ale jsou z pravidla fanoušky odlišných sportovních týmů v rámci jednoho města a sportu. Rovněž preference obchodů se liší na základu příslušnosti k jedné z komunit. (Whyte 1990) Dále lze pozorovat, že obě skupiny utváří své sociální kontakty nejčastěji s dalšími příslušníky své komunity a stejně tak příbuzenské vztahy jsou prakticky omezeny pouze na jednu z komunit (viz. Graf 5; Graf 6). Uzavírání manželství mezi katolíky a protestanty je výjimečné. Naproti tomu uzavírání manželství mezi členy různých protestantských konfesí je zcela běžné. (Whyte 1990)

3. 3. 2. Izrael

V průběhu historie zažívali Židé mnoho typů diskriminace pod různými vládci, včetně těch z arabského světa. S vytvořením samostatného Izraele se ale situace obrací a dnes jsou to právě Arabové, kteří jsou v Izraeli „formálně druhořadými občany.“ (Mitchell 2000) Po založení nového státu tvořili židovskou populaci imigranti, které spojovala etnická a náboženská příslušnost, ale panovaly mezi nimi sociální i kulturní rozdíly. Jedním z prostředků, které začal nový stát využívat pro vytvoření jednotné národní identity se stal vzdělávací systém. Významným mezníkem se stalo vydání Státního vzdělávacího zákona (The State Education Act) v roce 1953. Vzdělávací politikou se kromě socializace mladších členů komunity stala integrace různých židovských kulturních dědictví a také vytvoření a předávání symbolů, které by reprezentovaly židovskou identitu v novém státu. (Lehmann, Siebzeher 2008)

Většina dětí ve školním věku navštěvuje státní školy, které ale neposkytují stejnou formu vzdělání. Židovské a arabské děti, stejně tak jako židovské děti ze sekulárních a více nábožensky založených rodin, navštěvují různé školy. (Pinson 2007) Arabský vzdělávací systém má přiděleno méně státních finančních prostředků a chybí mu dostatek vhodných budov, kde by mohly být učebny, ale také i další zařízení jako knihovny, nebo sportoviště. Nedostatečné jsou také počty arabských učitelů, které jsou

regulovány Ministerstvem školství. To i přes zvyšující se poptávku po arabském pedagogickém personálu počty arabských studentů pedagogických oborů dlouhodobě udržuje na nízké úrovni. Např. v akademickém roce 1975-1976 bylo přijato 813 studentů, kdežto o pět let později již jen 415 studentů. Počet uchazečů o studium přitom zároveň neklesal a poptávka zůstávala stále vysoká. (Mar'i 1985)

Rozdíly jsou také v obsahu výuky a autonomii jednotlivých typů škol. Náboženské školy, které vzdělávají menší část židovské populace např. v akademickém roce 2001-2002 zhruba 31 000 žáků, mají poměrně značnou autonomii a učební osnovy jsou ovlivňovány ortodoxními členy židovské komunity. (Lehmann, Siebzehner 2008) Naproti tomu arabským institucím podobná autonomie umožňována není a musí vyučovat dle předepsaných oficiálních učebnic, které silně upřednostňují podporu židovské identity. Analýza obsahu učebnic navíc ukazuje systematické opomíjení palestinských občanů, kdy u „95 % všech zdrojů jsou autory izraelští Židé a pouze u zbývajících 5 % Palestinci.“ (Pinson 2007: 339)

Segregace se projevuje rovněž v oblasti ekonomické. Přestože je diskriminace vůči Arabům nezákonná, s výjimkou např. služby v armádě, je velmi zřetelná. Arabové tvoří disproporčně velkou část nižších sociálních tříd, jsou po ekonomické stránce nejchudší skupinou obyvatelstva a rovněž skupinou s nejvyšší úrovní nezaměstnanosti. (Bental, Kraus, Yonay 2017) Studie analyzující data z roku 2005 a 2006 ukazuje, že průměrné jmění domácnosti izraelských Židů se v těchto letech pohybovalo nad hranicí 400 000 euro. Průměrné jmění arabské domácnosti naproti tomu dosahovalo pouze čtvrtiny této částky. Taktéž průměrné příjmy Židů jsou vyšší. (Lewin-Epstein, Semyonov 2011) V rámci samotné židovské komunity existují rozdíly v závislosti na původu. Židé, kteří přišli do Izraele ze západní Evropy a Spojených států amerických, nebo se zde již přímo narodili, patří k vyšším vrstvám než Židé ze zemí bývalého Sovětského svazu. Nicméně příslušníci všech těchto skupin mají průměrně vyšší příjmy a sociální postavení než Arabové žijící v Izraeli. (Bental, Kraus, Yonay 2017; Lewin-Epstein, Semyonov 2011)

Rozdělení obou komunit je patrné z omezeného sociálního kontaktu jejich příslušníků. Naprostá většina Arabů žije v separovaných lokalitách a spíše na venkově. Pokud však již žijí ve městě obývaném většinou židovskou populací, tak v okrajových a prakticky výhradně arabských městských částech. (Falah 1996) Arabové i Židé dále ve

smíšených městech preferují ve svém volném čase kontakt s vlastní komunitou. To se projevuje např. při výběru obchodů a restaurací, kde však hrají roli i odlišné náboženské tradice. (Falah 1996) Nicméně také v dalších běžných aktivitách příslušníci obou komunit neprojevují snahu o budování mezikulturních kontaktů a přátelství Arabů a Židů jsou tak výjimečná. (Benenson, Diab, Schnell 2015) Rovněž nízký je počet smíšených manželství. „Podle údajů Ministerstva vnitra je smíšených zhruba 5 % manželských párů.“ (Hakak 2015: 47) Ve většině případů se však jedná o páry, kdy jeden z partnerů má jednoho z rodičů či prarodičů nežidovského původu a pár byl sezdán mimo Izrael. Většina společnosti smíšená manželství Židů a Arabů kategoricky odmítá, což se projevuje i na jednání politických elit a soudů²⁶. (Hakak 2015)

²⁶ Ve smíšených městech není neobvyklý výskyt hlídek, které mají zamezit nežádoucímu kontaktu Arabů a Židů, zejména pak arabských mužů s židovskými dívkami. Téma smíšených manželství bylo několikrát diskutováno na půdě parlamentu a ačkoli izraelský soudní systém oficiálně nezakazuje manželství lidí s rozdílným náboženským vyznáním, přenechává toto téma náboženském právu a soudům, které jsou jednoznačně proti. (Hakak 2015)

3. 4. Shrnutí a srovnání

V případě severoirského i izraelsko-palestinského konfliktu lze pozorovat značný význam náboženské identifikace, která má primárně nezastupitelnou roli v procesu národní identifikace jednotlivců. Velkou měrou tak přispěla a stále přispívá k vytvoření, resp. udržování dvou zcela odlišných a jasně vymežitelných kategorií v podobě národních identit. Na základě těchto dvou kategorií jsou vytvořeny dvě rozdílné interpretace konfliktu, které jsou reflektovány politickou mytologií daných skupin. Politická mytologie dále slouží jako zjednodušený obraz historie, jehož pomocí jsou do skupiny socializováni mladší členové a podporována skupinová interpretace konfliktu.

V politické mytologie všech zkoumaných skupin se objevuje několik shodných prvků. Je poukazováno na právo na sebeurčení skupiny, které jí konkurenční skupina upírá. V souvislosti s tím je skupina líčena veskrze pozitivně, kdežto druhá skupina převážně negativně pomocí negativních stereotypů. Všechny skupiny se dále stylizují do role oběti, která musí čelit agresi ze strany druhé skupiny. V politické mytologie protestantů a Židů se objevují odkazy na přirozenou nadřazenost a obraz vyvoleného lidu. Katolíci a Palestinci naproti tomu s oblibou využívají symboliku krvavé oběti, která má znázorňovat útlak jejich národa a ochotu se obětovat v boji za jeho svobodu proti druhé skupině.

Dále jak v Severním Irsku, tak Izraeli se projevuje faktická segregace skupin v mnoha oblastech každodenního života. Vzdělávací systém umožňuje existenci vzdělávacích institucí, které jsou až na výjimky navštěvovány pouze příslušníky jedné z komunit. Liší se rovněž skladba učebních osnov, které jsou tendenčně upravovány, aby sloužily zájmům dané skupiny. Školy v Severním Irsku s většinovým podílem katolických žáků však požívají větší míru autonomie, než jak je tomu u arabských škol v Izraeli. Dále v oblasti ekonomické jsou značně zvýhodněni protestanté a Židé, kteří oproti svým protějškům zastávají lépe placené pozice, jsou méně ohroženi nezaměstnaností a jsou obvykle členy vyšších sociálních vrstev. Příslušníci rozdílných komunit také volí jako místo svého bydliště místa většinově obývaná vlastní komunitou. Tento fenomén se více projevuje v Izraeli, kde existuje výrazně vyšší počet měst obývaných pouze jednou komunitou. Segregace se projevuje rovněž na úrovni sociálních kontaktů, kdy příslušníci rozdílných skupin mezi sebou obvykle nevytvářejí přátelské vazby, nevznikají smíšená manželství a liší se i skladba volnočasových aktivit.

4. Politické aspekty a polovojenské organizace

4. 1. Politické aspekty

4. 1. 1. Severní Irsko

Politický systém Severního Irska před vypuknutím tzv. Potíží charakterizovala unionistická dominance. Jednalo se o „*protestantský stát pro protestantský lid*.“ (Bruce, Taylor, Wallis 1987) K volebním úspěchům unionistů významně přispíval gerrymandering. (Courbage, Ined 1998) V 70. letech je postupně utvářen systém dvou bloků, unionistického a nacionalistického, které jsou podporovány protestanty, resp. katolíky a kopírují rozdělení komunit v Severním Irsku. Výjimku tvoří liberální strana Severoirská alianční strana (Alliance Party of Northern Ireland; Aliance), která se snaží být alternativou pro voliče obou táborů.

Hlavní politické strany unionistického spektra jsou Demokratická unionistická strana (DUP) a Ulsterská unionistická strana (UUP). DUP vznikla v roce 1971 jako radikálnější hlas protestantské komunity. Dle slov jejího spoluzakladatele Desmonda Boala je DUP „*nalevo v otázkách ekonomických a napravo v otázkách ústavy*.“ (Duffy, Evans 1997) Vzhledem k tomu, že spoluzakladatelem a dlouhodobým lídrem strany byl Ian Paisley, není překvapivé, že se DUP těší mimořádné podpoře členů Svobodné presbyteriánské ulsterské církve i oproti dalším protestantským stranám (Free Presbyterian Church of Ulster). (Bruce, Taylor, Wallis 1987; Duffy, Evans 1997) Levicová orientace v otázkách ekonomiky a závazek bránit unii i za pomoci militantních prostředků z ní dále činí první volbu příslušníků dělnické třídy (working-class). Dále stranu podporují spíše mladí a také sekulární protestanté. (Duffy, Evans 1997) Naproti tomu UUP je volbou pro příslušníky liberálnějších protestantských konfesí a protestantů, kteří upřednostňují tradiční umírněnější unionismus.

Rozdělení nacionalistického tábora je hlubší a sahá až do doby dělení irského ostrova. Neshody panují mezi nacionalisty, kteří obhajují sjednocení Irska ústavními prostředky a republikány, kteří obhajují použití fyzické síly. (Whyte 1990) Hlavní stranou obhajující ústavní nacionalismus je SDLP, která kromě sjednocení Irska podporuje sociální stát. SDLP byla hlavní volbou pro všechny katolíky až do roku 1981, kdy jí začíná konkurovat politická odnož PIRA Sinn Féin. (Duffy, Evans 1997; Whyte 1990)

Strana má silnou podporu mezi dělníky, mladými voliči a příslušníky katolické komunity, kteří se silně identifikují s nacionalismem. SDLP je naopak preferovanou volbou pro katolíky, kteří častěji navštěvují bohoslužby. (Duffy, Evans 1997)

Lze pozorovat menší přesuny voličů mezi oběma nacionalistickými stranami, než je tomu u stran unionistických. Druhou volbou je pro katolíky, kteří volí SDLP, nebo SF spíše strana Aliance. (Whyte 1990) Nacionalistické strany mají dále mezi svými voliči menší podíl voličů bez náboženského vyznání než strany unionistické. Voliči bez náboženského vyznání tvoří hlavní část voličské základny Aliance. Ačkoli strana Aliance podporuje zachování unie s Velkou Británií, zároveň podporuje sdílení moci mezi protestanty a katolíky, proto dokáže získávat voliče i v rámci obou komunit. Protestantská komunita je však zastoupena více. Hlavní část voličů pak kromě voličů bez náboženského vyznání tvoří příslušníci vyšší střední třídy. (Breen, Hayes 1997)

Dále lze v politických preferencích obyvatel Severního Irsku pozorovat několik dlouhodobých trendů. Za prvé mezi protestanty existuje minimální podpora pro sjednocené Irsko, a to i v případě, že by sjednocení nastalo až ve vzdálené budoucnosti. Naproti tomu katolická komunita sjednocení Irsku dlouhodobě podporuje. Za druhé katolíci podporují sjednocení s Velkou Británií více než protestanté sjednocené Irsko. Za třetí populární možností pro protestanty zůstává návrat k většinové vládě v Severním Irsku. Katolíci tuto možnost považují za nejhorší. Za čtvrté nezávislost Severního Irsku nemá podporu ani jedné z komunit. Za páté významná část obou komunit podporuje sdílení moci. Za šesté minimální počet protestantských, resp. katolických voličů je ochotno dát hlas nacionalistické, resp. unionistické straně. (Whyte 1990) Platnost posledního trendu je patrná i z průzkumu v roce 2015 (viz. Tabulka 5). Za sedmé od podepsání Belfastské dohody zůstává poměr křesel v Severoirském shromáždění (Northern Ireland Assembly) mezi unionistickým a nacionalistickým blokem stabilní, přičemž unionisté získávají většinu (viz. Obrázek 1). Výjimku tvoří volby v roce 2017, kdy se poměr vyrovnal. Za osmé s výjimkou voleb v roce 1998 jsou hlavní politickou silou obou bloků jeho radikálnější představitelé, tedy DUP, resp. SF (viz. Obrázek 1).

Rozdíl mezi politickými preferencemi obou komunit měl také vliv na rozhodování severoirských voličů v referendu konaném v roce 2016 o vystoupení Velké Británie z Evropské unie (EU). V průzkumu konaném necelý měsíc před konáním referenda

uvádělo bezmála 70 % unionistů, že jsou rozhodnuti hlasovat pro vystoupení, zatímco 80 % nacionalistů si přálo setrvání Velké Británie v EU. (Community Research Report 2017)

Stranická preference		DUP	Sinn Féin	UUP	SLDP	Alliance Party	Součet
Náboženství respondenta	Katolik	0,70%	44,60%	0,70%	44,60%	9,30%	100,00%
	Protestant	47,10%	0,30%	35,50%	1,00%	16,10%	100,00%
	Bez vyznání	31,60%	5,30%	19,30%	12,30%	31,60%	100,00%

Tabulka 5– Politické preference, Severní Irsko

Zdroj: NILT 2015, vlastní zpracování dat v programu SPSS

6. NI Assembly 1998 to 2017

Assembly seats by party, 1998 to 2017

	1998	2003	2007	2011	2016	2017
Number of seats						
DUP	20	30	36	38	38	28
Sinn Féin	18	24	28	29	28	27
SDLP	24	18	16	14	12	12
UUP	28	27	18	16	16	10
Alliance	6	6	7	8	8	8
UK Unionists	5	1	0
PUP	2	1	1	0	0	0
PBPA	0	0	2	1
TUV	1	1	1
UKIP	0	0	0
Green Party	0	0	1	1	2	2
Others	5	1	1	1	1	1
Total	108	108	108	108	108	90
% of seats						
DUP	18.5%	27.8%	33.3%	35.2%	35.2%	31.1%
Sinn Féin	16.7%	22.2%	25.9%	26.9%	25.9%	30.0%
SDLP	22.2%	16.7%	14.8%	13.0%	11.1%	13.3%
UUP	25.9%	25.0%	16.7%	14.8%	14.8%	11.1%
Alliance	5.6%	5.6%	6.5%	7.4%	7.4%	8.9%
UK Unionists	4.6%	0.9%	0.0%
PUP	1.9%	0.9%	0.9%	0.0%	0.0%	0.0%
PBPA	0.0%	0.0%	1.9%	1.1%
TUV	0.9%	0.9%	1.1%
UKIP	0.0%	0.0%	0.0%
Green Party	0.0%	0.0%	0.9%	0.9%	1.9%	2.2%
Others	4.6%	0.9%	0.9%	0.9%	0.9%	1.1%
Total	100%	100%	100%	100%	100%	100%

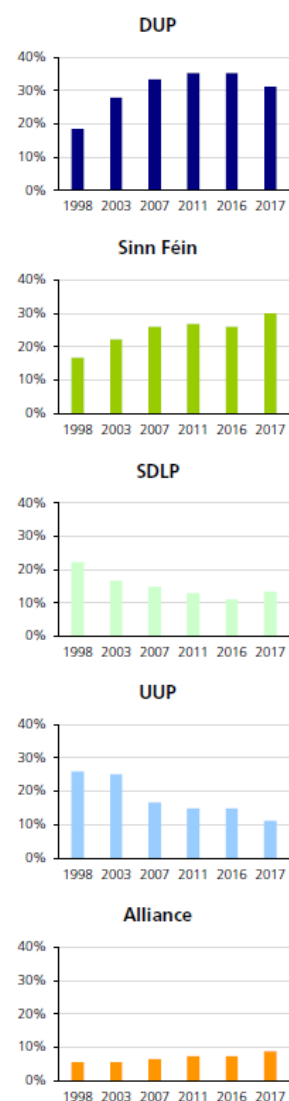
Source:

Thrasher & Rallings, British Electoral Facts 1832-2012

NIA, Election Report: Northern Ireland Assembly Election 5 May 2016

EONI, NI Assembly Elections 2 March 2017

Percentage of seats

Obrázek 1 – Volby do Severoirského shromáždění mezi lety 1998 až 2017

Zdroj: Dempsey 2017

4. 1. 2. Izrael

Vývoj politického systému a demokratických institucí byl v Izraeli poznamenán externími bezpečnostními hrozbami, kterým nově vzniknuvší Židovský stát čelil. Počátky politického systému však spadají do období britské nadvlády, kdy se utváří dva hlavní politické bloky, socialistický sionismus a revizionistický nebo nacionální sionismus (Jones, Murphy 2002). Tyto bloky zároveň reflektují etnické rozdělení židovské komunity. Revizionističtí sionisté na rozdíl od svých socialistických protějšků odmítali v roce 1947 přijmout plán na rozdělení Palestiny a požadovali zachování jednoty Země izraelské. Ideologické hranice mezi těmito bloky se však postupem času měnily a stejně tak řada politických subjektů upravovala své ideologické zakotvení, nebo spolupracovala se stranami z opozičního bloku při formování vlády. Mimo dva hlavní bloky vzniká v průběhu let i několik menších nábožensky orientovaných stran a také stran zastupujících arabskou menšinu, přičemž židovské náboženské strany hrají v izraelské politice důležitou roli při formování vlád.

Od založení samostatného Izraele do roku 1977 dominoval izraelské politické scéně blok stran spojených s levicovým sionismem. Jeho hlavním představitelem je dnes Izraelská strana práce (Israeli Labour Party, ISP), jež vznikla ze strany Mapai spjatou se zakladatelem státu Davidem Ben-Gurionem. (Inbar 2010) Silnými symboly spojenými se socialistickým sionismem byly osídlování, identifikace se založením státu a také napojení na vojenské složky, které se v Izraeli těší nebývalému respektu. Podporovateli socialistického sionismu jsou zejména aškenázští Židé²⁷. Dále střední a vyšší třída a starší voliči. (Inbar 2010) Podíl těchto voličů v izraelské populaci nicméně dlouhodobě klesá, což je jedním z důvodů postupného úpadku ISP.

Mezi lety 1948 a 1962 tvořili většinu Židů přicházejících do Izraele sefardští Židé²⁸. Kromě nižšího vzdělání se vyznačovali zejména svou sociální konzervativností a důrazem na židovské tradice. (Jones, Murphy 2002) Elity ISP nebyly pro sefardské Židy důvěryhodné, protože na ně nahlížely jako na zástupce aškenázských Židů, jejichž zájmy jsou odlišné. Z těchto důvodů většina sefardských Židů začala podporovat revizionistickou opozici. V roce 1977 blok revizionistických sionistů pod vedením strany

²⁷ Potomci Židů, kteří do Izraele přišli zejména ze střední a východní Evropy.

²⁸ Židé, jejichž předci žili převážně v oblasti Středomoří a Blízkého východu.

Likud poprvé vítězí a následujících 15 let dominuje izraelské politické scéně. (Shlaim 1996) Zvolení bloku vedeného stranou Likud znamenal především změnu osidlovací politiky. Za vlády ISP byly osidlovány oblasti s malou hustotou palestinského obyvatelstva. Po roce 1977 začínají být osady zakládány i v blízkosti oblastí obývaných převážně Palestinci. (Jones, Murphy 2002) Přestože Likud dodnes zůstal pravicovou stranou a hlavním zástupcem svého bloku, jeho politika se od prvního vítězství přizpůsobila požadavkům elektorátu, a to obzvláště středovým voličům. (Diskin 2010) Zde lze pozorovat dlouhodobý trend, kdy se v rámci izraelského politického spektra ISP přibližuje požadavkům levicových progresivních voličů, kdežto Likud se snaží zaujmout voliče středových stran.

Důležitou složku izraelského politického systému tvoří náboženské strany podporované ultraortodoxními Židy. Dohoda o status quo (Status Quo Agreement) z roku 1947 zajistila ultraortodoxním skupinám značnou autonomii v řízení jejich vlastního vzdělávacího systému a komunity. Rovněž jim garantovala pozici národní autority pro řadu otázek spojených s náboženstvím. (Tepe 2012) Přesun pravomocí na ultraortodoxní část komunity způsobil vytvoření finanční a institucionální závislosti na státu. Náboženské strany proto pravidelně vyměňují svoji podporu vládní koalice za prosazení svých partikulárních zájmů. (Jones, Murphy 2002) Příslušníci a podporovatelé náboženských stran jsou od hlavních politických bloků odlišní ve svém postoji k sionismu, který je podle nich „*popření ústřední myšlenky judaismu, že pouze příchod Mesiáše může sjednotit Židy a Zemi izraelskou.*“ (Tepe 2012: 40) Radikálnější jsou rovněž v názorech na fungování demokracie v Izraeli. Většina ultraortodoxních Židů by podle průzkumů preferovala teokracii. (Jones, Murphy 2002) Etnické rozdělení židovské komunity se odráží i v podobě náboženských stran, kdy ultraortodoxní aškenázští a sefardští Židé podporují vlastní politické subjekty.

Kromě židovské komunity ovlivňuje politický systém Izraele komunita arabská, která dnes tvoří zhruba pětinu celkové populace. V době založení nového státu však na území Izraele zůstalo pouze okolo 160 000 Palestinců, kteří byli navíc do roku 1966 terčem řady přísných opatření jako omezení pohybu, nebo konfiskace půdy. Politická aktivita byla kontrolována ze strany státních institucí a židovských politických stran, které zaváděly oddělené členské listiny pro Araby, a tak se ucházely o jejich hlasy. (Jones, Murphy 2002) Mezi lety 1966 až 1981 pak byla politická aktivita Arabů spojena zejména s židovskou sekulární levicí. V roce 1981 zmizely menší arabské strany

napojené na ISP, která dočasně pohltila jejich příznivce. Od roku 1984 začaly vznikat politické alternativy v rámci arabské komunity.

Lze pozorovat dlouhodobější trend ve volebním chování arabské komunity, která začala volit převážně vlastní protestní strany, kterou nejsou potenciálním členem vlády. Pro jeho demonstraci je vhodná změna volebního preferencí Arabů v rozmezí parlamentních voleb 2006 a 2009, kdy v roce 2006 80 % a v roce 2009 již dokonce 92 % Arabů volilo některou z politických stran své komunity. (Bligh 2013) Arabská komunita však stejně jako židovská není ve svých politických preferencích jednotná a liší se dle etnické příslušnosti. Jedná se o minoritní skupiny v rámci arabské komunity, zejména o Alavity žijící poblíž hranice s Libanonem, golanští Drůzy, jejichž vesnice byli připojeni k Izraeli po roce 1967 a Drůzy. Příslušníci těchto skupin se obvykle neúčastní volebního procesu, přičemž golanští Drůzové se ani nepovažují za občany Izraele. (Bligh 2013)

4. 2. Polovojenské organizace

4. 2. 1. Severoirský konflikt

Působení polovojenských organizací lze pozorovat na území Irska již během 18. století. Např. základy organizace IRA jsou položeny roku 1858, kdy je vytvořeno Irské republikánské bratrstvo, které se později transformuje právě do IRA. (Mitchell 2000) Cíle aktivit polovojenských skupin ve smyslu politickém i vojenském se v průběhu let měnily, stejně tak jako jejich metody. Polovojenské organizace rovněž reflektují rozdělení Severního Irska mezi katolickou a protestantskou komunitu a jejich jednání je ovlivňováno příslušností k těmto komunitám a příslušnými interpretacemi konfliktu.

Irští nacionalisté bez ohledu na to, zda podporují užití síly, nebo ústavní změny považují Severní Irsko za umělý stát. Severoirský konflikt je proto ze strany republikánské IRA vnímán ne jako konflikt mezi domorodou populací a osadníky, nýbrž jako výsledek britské intervence v Irsku, která trvá již více než 800 let. (Mitchell 2000) Jejich konečným cílem je sjednocení celého Irska v jeden samostatný státní celek a republikáni se z tohoto důvodu označují za bojovníky za svobodu Irska. Naproti tomu loajalistické²⁹ a unionistické organizace se drží protestantské interpretace konfliktu dle kterého hájí právo protestantů na sebeurčení. Členy IRA tak protestanté obecně vnímají nikoli jako bojovníky za svobodu, ale spíše jako „*bandu kriminálníků a vrahů.*“ (Whyte 1990: 85)

Strategie aplikované jednotlivými polovojenskými organizacemi dále vycházejí z dané interpretace konfliktu. IRA na počátcích 20. století nezaměřovala své útoky primárně proti protestantské komunitě, ale omezovala je na tzv. legitimní cíle. (Cremin 2015) Za ně byli označeni policejní informátoři, politici³⁰, příslušníci bezpečnostních složek, ale také členové záložních sborů, kteří byli převážně protestanté, nebo osoby zajišťující zásobování britské armády a policie. (Mitchell 2000) V 50. letech mimo likvidaci těchto cílů prováděla IRA útoky na zbrojnice, policejní stanice a podobné

²⁹ Ulsterský loajalismus je stejně jako unionismus politickou ideologií podporující britskou monarchii a odmítá vytvoření sjednoceného Irska.

³⁰ Politici, kteří se stali cílem IRA byli ve většině případů protestanté. Nicméně příležitostně IRA útočila i na členy SDLP.

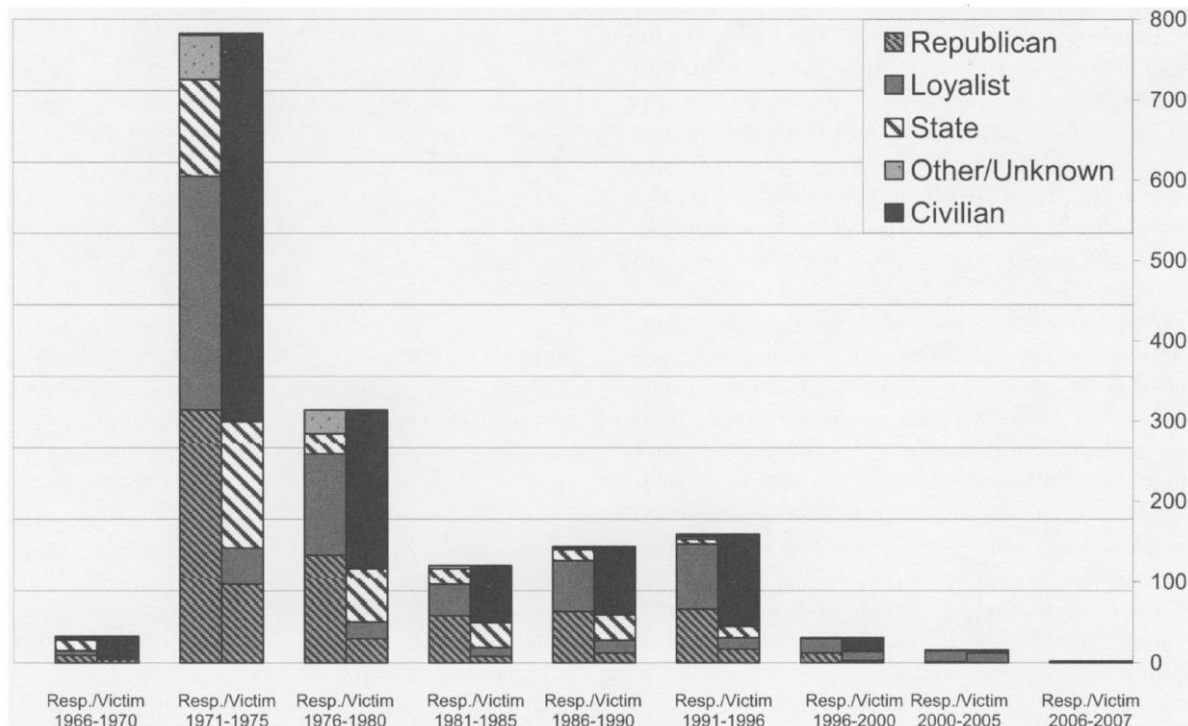
objekty. V průběhu období tzv. Potíží však PIRA mezi své cíle zařadila i komerční cíle a civilisty, přičemž často využívá bombových útoků.

Naproti tomu primárním cílem protestantských polovojenských organizací byli vždy katoličtí civilisté. Podle Petera Bulla je to způsobeno vlivem sociální identity, kdy protestanté, kteří se identifikují jako Britové, se silně vymezují vůči katolíkům. Tuto skutečnost dále reflektují polovojenské organizace silnou sektářskou nenávisť vůči katolíkům. (Bull 2006) Navíc i bezpečnostní složky s převážně protestantským personálem přistupovaly ke katolíkům s větší tvrdostí. Během tzv. Potíží však nastává změna v metodách a struktuře cílů republikánských polovojenských organizací, zejména PIRA. Podobně jako v případě protestantů Peter Bull vysvětluje tuto změnu Lorenzo Bosi vlivem sociální identity. Analýzou rozhodnutí jednotlivců přidat se k organizaci PIRA v letech 1969 až 1972 dospěl k závěru, že jejich hlavní motivací bylo pomocí ozbrojeného odporu bojovat proti útlaku protestantskou komunitou, a tak legitimizovat vlastní identitu. (Bosi 2012)

Rozdílné strategie polovojenských organizací lze ilustrovat pomocí statistik o obětech konfliktu. Pouze v období tzv. Potíží bylo zabito přes 3 600 lidí. Okolo poloviny z tohoto počtu tvoří členové státních bezpečnostních složek a polovojenských skupin, přesněji jde o 1 023, resp. 440 mrtvých. Z civilních obětí tvoří bezmála dvě třetiny katolíci. Dále v tomto období okolo 35 000 lidí opustilo své domovy v důsledku zastrasování a na 50 000 lidí utrpělo zranění díky sektářskému násilí. (Cairns et al. 2015) Oblastí s největším počtem incidentů pak byl Belfast.

Joni Downs, Victor Mesev a Peter Shirlow analyzovali databázi 1 601 obětí sektářského násilí v Belfastu mezi lety 1967 až 2007. (Downs, Mesev, Shirlow 2009) Z dat vyplývá, že polovojenské organizace jsou zodpovědné za více obětí, než samy utrpěly ztrát. Opačně je tomu u státních bezpečnostních složek (viz. Obrázek 2). Nejvíce obětí tvoří katoličtí civilisté, za jejichž smrt jsou z 63 % zodpovědné různé lojalistické polovojenské organizace, 17 % republikánské skupiny a 12 % britská armáda (viz. Obrázek 4). Naproti tomu za 57 % protestantských civilních obětí jsou zodpovědné republikánské polovojenské organizace a pouze za 12 obětí z celkového počtu 307 pak britská armáda (viz. Obrázek 4). Příslušníci bezpečnostních složek byli prakticky výhradně cíli republikánů, zejména IRA, které lze připsat 85 % obětí. (viz. Obrázek 3). Samy republikáni se pak nejčastěji stávali oběťmi jiných příslušníků republikánských

polovojenských skupin, které jsou zodpovědné za 30 % ze 171 republikánských obětí. Dále je pak za 28 % zodpovědná britská armáda, 15 % lojalistické skupiny a 23 % tvoří nehody, kterými byly obvykle nezáměrné exploze výbušnin.

Obrázek 2 – Počty obětí dle zodpovědné organizace v letech 1966 až 2007, Belfast

Zdroj: Downs, Mesev, Shirlow 2009

Table 2. State deaths by responsible party

Responsible party		State victim			
Category	Group	British Army	RUC	UDR	Other
Other	Accidental	0	0	1	0
	Unknown	0	2	0	1
State	British Army	5	1	0	0
	RUC	1	0	0	1
	UDR	0	2	1	0
Republican	IRA	155	57	16	29
	Republican	1	0	1	2
	IRA(O)	2	0	0	0
	INLA	3	5	2	1
	IPLO	0	1	0	1
Loyalist	Loyalist	1	0	1	0
	UVF	0	2	1	3
	UDA/UFF	0	2	2	0

Notes: RUC = Royal Ulster Constabulary; UDR = Ulster Defence Regiment; IRA = Irish Republican Army; IRA (O) = Official Irish Republican Army; INLA = Irish National Liberation Army; IPLO = Irish People's Liberation Organisation; UVF = Ulster Volunteer Force; UDA/UFF = Ulster Defence Association/Ulster Freedom Fighters.

Obrázek 3 – Počty obětí z řad státních bezpečnostních složek dle zodpovědné organizace

Zdroj: Downs, Mesev, Shirlow 2009

Table 1. Civilian deaths by responsible party

Responsible party		Civilian victim		
Category	Group	Catholic	Protestant	Other/ unknown
Other	Accidental	5	2	1
	Unknown	20	12	0
	Trauma	4	1	0
State	British Army	84	12	2
	RUC	14	1	0
	UDR	2	0	0
Republican	IRA	80	102	3
	Republican	9	53	0
	IRA(O)	8	3	0
	CIRA	2	0	0
	INLA	7	9	0
	IPLO	3	7	0
	CDL	0	1	0
	DAAD	7	0	0
	RIRA	1	0	0
	Loyalist	Loyalist	22	15
LVF		4	0	0
UVF		178	39	1
RHC		5	2	0
RHD		2	0	0
UDA/UFF		205	42	2
PAF		12	0	0
PAG		1	0	0
Civilian		Catholic	0	6
	Protestant	2	0	0
	Total	677	307	10

Notes: RUC = Royal Ulster Constabulary; UDR = Ulster Defence Regiment; IRA = Irish Republican Army; IRA (O) = Official Irish Republican Army; CIRA = Continuity Irish Republican Army; INLA = Irish National Liberation Army; IPLO = Irish People's Liberation Organisation; CDL = Civilian Defence League; DAAD = Direct Action Against Drugs; RIRA = Real Irish Republican Army; LVF = Loyalist Volunteer Force; UVF = Ulster Volunteer Force; RHC = Red Hand Commando; RHD = Red Hand Defenders; UDAUFF = Ulster Defence Association/Ulster Freedom Fighters; PAF = Protestant Action Force; PAG = Protestant Action Group.

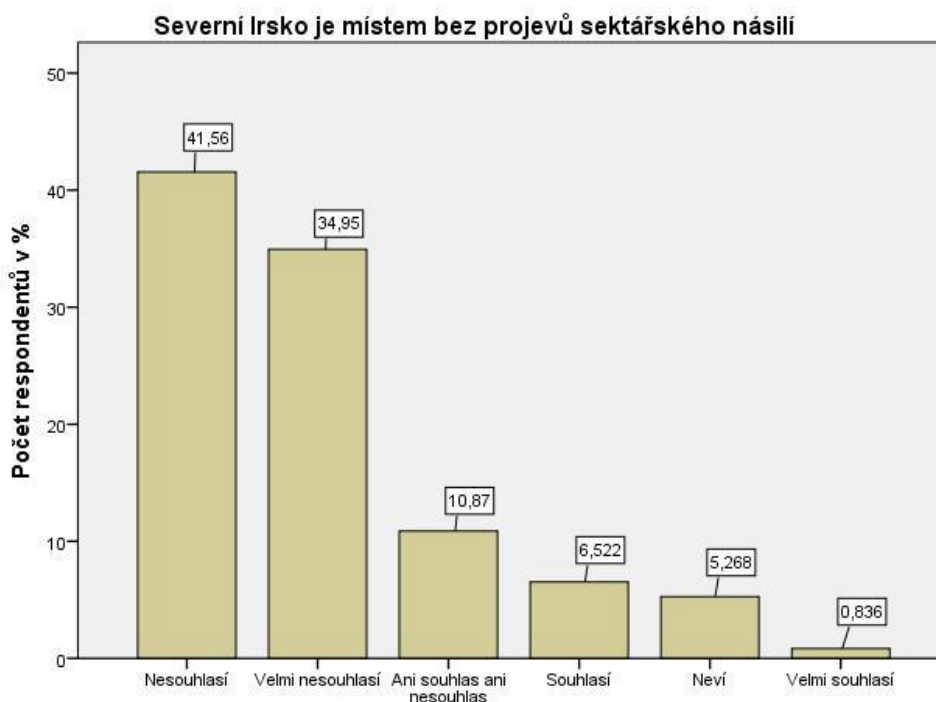
Obrázek 4 – Počty civilních obětí dle zodpovědné organizace

Zdroj: Downs, Mesev, Shirlow 2009

Nejvíce obětí pak zahynulo v katolických čtvrtích, v oblastech města, které tvoří přirozenou hranici mezi katolickou a protestantskou komunitou a poblíž bariér oddělujících obě komunity. (Downs, Mesev, Shirlow 2009) Katolíci tedy zažívali násilí častěji než protestanté. Jeho zdrojem byly nicméně v obou případech polovojenské skupiny, které jsou z tohoto důvodu spíše neoblíbené v rámci obou komunit. (Whyte 1990) Naproti tomu protestanté v naprosté většině podporovali bezpečnostní složky a schvalovali jejich jednání, kdežto katolíci k nim měli odměřený přístup. Výzkum v roce 1985 dále odhalil, že zatímco 85 % protestantů považovalo jednání soudů

v Severním Irsku za spravedlivé, katolíci byli o spravedlivém jednání soudů přesvědčeni pouze v 36 %. (Whyte 1990)

Na konci července 2007 britská armáda ukončila svou kampaň proti polovojenským organizacím a v Severním Irsku zanechala pouze stálou posádku 5 000 mužů. (Sluka 2009) Ze studie komunitních vztahů vyplývá, že zatímco katolíci odchod armády v nadpoloviční většině podporovali, 83 % protestantů si přálo její setrvání (viz. Tabulka 6). Výzkum veřejného mínění dále naznačuje, že problémy se sektářským násilím jsou v Severním Irsku přítomné i dnes (viz. Graf 7). Jednou z příčin je skutečnost, že „mnoho bývalých členů polovojenských organizací se v období po mírovém procesu nedokázalo integrovat zpět do společnosti a namísto toho se stali součástí organizovaného zločinu.“ (Community Research Report 2017: 181)

Graf 7 – Sektářské násilí, Severní Irsko

Zdroj: NILT 2015, vlastní zpracování dat v programu SPSS

Odpověď respondenta		Podporuje	Spiše podporuje	Spiše nepodporuje	Nepodporuje	Odchod v budoucnu	Neví	Součet
Náboženství respondenta	Katolík	28,30%	27,30%	17,00%	19,10%	0,80%	7,40%	100,00%
	Protestant	7,80%	6,70%	68,50%	14,50%	0,20%	2,30%	100,00%
	Bez vyznání	14,50%	15,10%	44,40%	21,30%	0,80%	3,80%	100,00%

Tabulka 6 – Odchod britské armády, Severní Irsko

Zdroj: Studie komunitních vztahů a politických postojů mezi lety 1989 až 2012, vlastní zpracování dat v programu SPSS

4. 2. 2. Izraelsko-palestinský konflikt

První významná židovská obranná milice Ha-Šomer, kterou později nahrazuje vojenská organizace Hagana, začíná na území Palestiny působit na začátku 20. století. Se zvyšující se židovskou migrací na území Palestiny se zvyšoval odpor Arabů vůči sionismu a Židům, který přerůstal i do násilné podoby. (Čejka 2013) Jejím cílem tak byla ochrana židovských vesnic před útoky Arabů. Zpočátku se však ze strany Arabů jednalo o neorganizované akce, často s motivem krádeže židovského majetku. Aktivity židovských i arabských skupin se dále stupňují během existence Britského mandátu a zaměřují se i na britské vojáky. Dynamika konfliktu mezi Židy a Araby a cíle aktivit jejich polovojenských skupin se ve smyslu politickém i vojenském mění po vytvoření Izraele. Klíčovou roli hrají interpretace konfliktu ze strany jedné či druhé komunity, které jsou určují pro motivaci, zvolené cíle a metody užívané polovojenskými organizacemi.

Po vítězství Izraele ve válce roku 1948 zakládají Palestinci mnoho politických a polovojenských organizací. Nejvýznamnější z nich se stává Fatah založený roku 1959 členy palestinské diaspory, který přejímá roli hlavní palestinské organizace a během následujících let i vedení OOP. Jméno Fatah je zároveň označením období největších výbojů pod vedením proroka Mohameda. Dále se Fatah odkazuje na islám přirovnáváním svých bojovníků ke svatým bojovníkům proroka Mohameda, nebo dokonce označuje zabití židovského básníka Qaab bin Ashrafa³¹ za první čin těchto bojovníků a určuje tak Židy jako přirozené nepřátele. (Zelkovitz 2015) Obraz Židů jako nepřátel se shoduje i s palestinskou interpretací konfliktu.

Nicméně i přes využívání islámské symboliky Fatah přijal sekulární ideologii kombinovanou s nacionalistickou rétorikou ovlivněnou anti-kolonialismem a panarabismem. (Løvlie 2014) V chartě Fatahu z 50. let se objevuje dokonce pouze jeden odkaz na náboženství. Článek 9 říká, že „*osvobození Palestiny a ochrana jejích svatých míst je arabskou, náboženskou a také lidskou povinností.*“ (Tuastad 2013: 87) Konečným deklarovaným cílem Fatahu je „*osvobození celé Palestiny a zničit základy kolonialistické, sionistického státu a společnosti.*“ (Løvlie 2014: 107) Zvolená interpretace konfliktu umožňuje vymezit Židy jako legitimní cíle a povzbuzovat širokou

³¹ Vražda Qaab bin Ashrafa byla provedena na přímý rozkaz proroka Mohameda.

palestinskou veřejnost k ozbrojenému odporu, který je chápán jako sebeobrana a boj za svobodu.

V 80. letech však získává náboženství v palestinské politice stále větší vliv. Tento trend dokládají i průzkumy veřejného mínění mezi Palestinci na okupovaných územích. Zatímco v roce 1982 by islámský Palestinský stát před sekulárním upřednostnilo 35 % respondentů, v roce 1986 se pro stát řízený dle islámského práva, nebo stát založený na islámu vyslovilo již 56 % respondentů. (Løvlie 2014) V tomto období začíná Fatah do svých sloganů o nutnosti osvobození Palestiny jako cestě k arabské jednotě, právu na sebeurčení či revoluci až do konečného vítězství umísťovat verše a výňatky z Koránu. (Frisch 2005) Roku 1987 zvyšující se poptávka po propojení náboženství s ozbrojeným odporem vede Muslimské bratrstvo³² k založení organizace Hamás, která získává podporu šiitského režimu v Íránu a také skupiny Hizballáh.

Během několika následujících let se Hamás stává hlavní islamistickou organizací na okupovaných územích. Jeho charta z roku 1988 vytyčuje jako cíl organizace „*pozvednout prapor Alláha na každém kousku Palestiny a vytvoření Islámského státu na území Izraele a Palestinských okupovaných teritoriích.*“ (Løvlie 2014: 110) Dále uvádí jako povinnost každého muslima osvobodit a chránit Palestinu před utlačovateli a agresory, přičemž ztráta jakékoli části jejího území je přirovnána ke ztrátě islámu samotného. Jediným řešením, jak tohoto cíle dosáhnout je dle organizace Hamás džihád³³. Vzhledem k interpretaci konfliktu ze strany Hamásu není překvapující, že zvolenými cíli jsou všichni Židé. Metody vojenského odporu jsou z tohoto důvodu voleny se záměrem způsobit co největší ztráty na životech. Časté jsou raketové útoky, přičemž rakety jsou namířeny převážně do hustě obydlených oblastí a nezřídka jsou k raketám připevněny i kousky kovu, kuličková ložiska, matice, nebo šrouby, aby měl výbuch smrtelné účinky v co nejširším okolí dopadu rakety. (Ganor 2013) Mezi další hojně užívané metody patří sebevražedné útoky a využívání lidských štítů. Obojí opět s cílem fyzické likvidace co největšího počtu lidí.

Hamás při své propagaci využívá náboženských motivů a odkazuje se na svaté bojovníky. Oslavovány jsou ctnosti mýtických hrdinů jako čest, odvaha, lstivost na bitevním poli, síla, vytrvalost, a obětavost. „*Obětavost je myšlenka, že hrdina musí být*

³² Islámské fundamentalistické odbojové hnutí, které prosazuje návrat ke kořenům islámu.

³³ Pojem označující náboženskou povinnost muslimů usilovat o obranu a rozšiřování islámu i násilnou cestou.

ochoten zabít i zemřít pro svou socio-politickou komunitu.“ (Singh 2012: 536) Nepřátelé komunity jsou vyobrazeni jako přímá ideologická opozice hrdiny a jeho komunity. Výsledkem je, že nepřátelští civilisté jsou chápáni jako podporovatelé nepřítele a jsou proto legitimními cíli. (Singh 2012) Tato myšlenka je navíc podpořena sdílenou palestinskou zkušeností a vnímáním Izraele jako sionistického projektu. Výběr legitimních cílů ze strany palestinských skupin potvrzuje i statistika o počtu zabitých Izraelců na okupovaných teritoriích v období první intifády, kdy počet zabitých civilistů a členů bezpečnostních složek je téměř vyrovnaný (viz. Tabulka 7).

Rok	Izraelští civilisté zabití Palestinci	Členové izraelských bezpečnostních sil zabití Palestinci
9. 12. 1987 - 31. 12. 1987	0	0
1988	6	4
1989	3	6
1990	4	3
1991	7	1
1992	11	14
1993 - 13. 9. 1993	16	15
14. 9. 1993 - 31. 12. 1993	11	3
1994.	11	12
1995	7	9
1996	3	19
1997	4	0
1998	8	3
1999	1	2
2000 do 28. 9. 2000	2	0
Součet	94	91

Tabulka 7 – Počet Izraelců zabitých na okupovaných teritoriích včetně východního Jeruzaléma

Zdroj: Izraelské informační centrum pro lidská práva na okupovaných územích B'Tselem, vlastní zpracování dat v programu MS Excel

Důležitou součástí politiky Hamásu je vylepšování svého obrazu v rámci palestinské komunity prostřednictvím sociálních pomoci. Síť jeho organizací poskytuje Palestincům žijícím na Západním břehu a v pásmu Gazy přímo, nebo nepřímo finanční pomoc, jídlo, zdravotní péči a také vzdělávací či psychologické služby. (Singh 2012) Sounáležitost palestinské komunity a národní identity je posilována prostřednictvím

národních symbolů jako olivový strom, divoký tymián, nebo kufíja³⁴, které evokují hluboké spojení s domovskou zemí. Kromě posilování vztahu Palestinců k jejich zemi pomáhají tyto symboly překonávat sociální rozdíly kolektivním vnímáním rolnictví jako součásti národní identity. Význam země pro Palestince ilustruje i výrok bývalého lídra OOP Jássira Arafata, který prohlásil, že „*nejdůležitější je udržení země, nikoli samotné válčení, protože kdo udrží půdu, může následně bojovat.*“ (Singh 2012: 539)

Rozsah činnosti izraelských polovojenských organizací je v porovnání s jejich palestinskými protějšky zanedbatelný. Před rokem 1948 napomohly násilné aktivity židovských organizací k rozhodnutí Britů předat správu Palestiny OSN. Ačkoli některé levicové skupiny násilí krátce užívaly i po vzniku Izraele, jsou násilné akce po roce 1948 spojeny především s náboženskými skupinami, přičemž nejvýznamnější organizací se stalo Židovské podzemí (The Jewish Underground). (Byman 2013) Své činy tyto organizace zaměřovali obecně proti Palestincům a ospravedlňují je jako odvetné a obranné akce. V porovnání s opatřeními užívanými proti Palestincům, izraelské bezpečnostní složky proti těmto skupinám postupují smířlivěji a stejně tak justiční systém. Navíc studie veřejného mínění ukazují, že většina Izraelců by členům Židovského podzemí udělila milost. (Byman 2013)

³⁴ Šachovaný šátek, který jako pokrývku hlavy používají beduíni a rolníci.

4. 3. Shrnutí a srovnání

Počátky fungování politických systémů v Severním Irsku a Izraeli jsou poznamenány dominancí protestantských a židovských politických subjektů, podporovanou právním rámcem obou zemí. Od 70. let však dochází k postupné transformaci politických systémů, do kterých se začíná promítat rozdělení obyvatelstva zemí mezi dvě soupeřící komunity. Vznikají politické strany a uskupení stran do politických bloků, které zastupující zájmy pouze jedné z komunit, přičemž každý blok je dále rozdělován na více politických subjektů. Jak v Severním Irsku, tak v Izraeli se objevily o snahy o integraci příslušníků obou komunit v rámci jednoho politického subjektu, které však skončily bez větších úspěchů. V tomto ohledu nejlepších a relativně stabilních výsledků dosahuje severoirská strana Aliance, která je však nadále poměrně marginální. Opačnou tendenci lze však pozorovat ve vývoji politických systémů od 90. let, kdy v Severním Irsku dosahují nejlepších výsledků radikální strany zastupující své komunity, zatímco většina židovských politických stran v Izraeli vychází vstříc středovému voliči a radikalizují se pouze strany arabské komunity. Nicméně Arabové zastupují na rozdíl od katolíků v Severním Irsku pouze pětinu populace. Vliv arabských politických stran je tak značně omezen velikostí jejich elektorátu.

Historie polovojenských organizací sahá v obou případech před vznik současných státních celků. Polovojenské skupiny vždy vychází z interpretace konfliktu sdíleného v rámci své komunity a tomu odpovídá i skladba jejich cílů a použitých metod. Všechny zainteresované skupiny dále vidí svou komunitu jako oběť agrese ze strany druhé komunity. Zatímco protestantské a židovské polovojenské organizace svou činnost obhajují jako reakci a obranu vůči aktivitám katolíků, resp. Arabů, nacionalistické a palestinské organizace samy sebe označují jako bojovníky za svobodu. V případech severoirských nacionalistů i Palestinců je s oblibou využívána symbolika hrdinného bojovníka, který bojuje v zájmu své komunity. Nevyvážený je přístup bezpečnostních složek, které postupují smířlivěji proti lojalistickým, resp. židovským polovojenským organizacím, než je tomu vůči obdobným skupinám nacionalistickým, resp. palestinským. Činnost bezpečnostních složek i justičního systému je také více podporována ze strany protestantské, resp. židovské komunity.

Závěr

Tato bakalářská diplomová práce se zabývala rolí identity ve specifickém typu etno-nacionalistických konfliktů označovaných jako osadnické konflikty, konkrétně pak konfliktem severoirským a izraelsko-palestinským. Cílem práce bylo pomocí popisu a následné komparace jednání aktérů zapojených ve zmíněných konfliktech ověřit platnost závěrů TSI ve dvou vybraných případech a odpovědět na dvě výzkumné otázky. Jaké strategie vytváření identity jednotlivé skupiny používají? Jak sociální identita ovlivňuje jednání aktérů konfliktů?

Dle autorů v oboru sociální psychologie sociální identita pomáhá jednotlivci definovat a hodnotit nejen sebe sama, ale také předvídat jaké jednání a názory může ve vztahu ke své osobě očekávat od ostatních. Jednotlivec tak může snáze vnímat sociální realitu a zároveň je v jeho zájmu, aby skupina, k níž se hlásí, byla pozitivním rozlišovacím znakem. Jinak řečeno, aby byla hodnocena lépe než skupiny ostatní, vůči nimž se snaží vymezit a aby její pozitivní hodnocení zůstalo zachováno. Důležitou součástí vytvoření sociální identity je proces sebe-kategorizace. Lidské skupiny tento proces pojímá jako kategorie, které pomocí prototypů zachycují společné znaky skupiny a rozdíly oproti jiným skupinám. Jednotlivec je tak tímto procesem depersonalizován a jemu i jeho skupině jsou připsány jisté vlastnosti. Depersonalizace se však neprojevuje pouze vůči členům jiné specifické skupiny. Jednotlivci je prototypem jeho vlastní skupiny rovněž předepisován určitý způsob vhodného smýšlení a cítění a má tak podvědomou tendenci přizpůsobovat se normám své skupiny. Proces sebe-kategorizace tak v konečném důsledku produkuje tlak na konformitu jednotlivců v rámci skupiny a meziskupinovou polarizaci.

Z pohledu TSI je pro vznik konfliktu na základě národních identit tento proces nadměru důležitý, a to zejména za splnění dvou podmínek. Za první, pokud rozdělení sociálního světa produkuje dvě velmi jasně odlišitelné a nepřekrývající se kategorie a zároveň je velmi problematické či zcela nemožné úspěšně přecházet mezi těmito kategoriemi. Za druhé, pokud rozdělení společnosti na základě existujících národních identit doprovází vysoký stupeň segregace zasahující do mnoha částí života jednotlivců. I když jde o jev do jisté míry běžný pro většinu společností, v hluboce rozdělených společnostech nabývá větších rozměrů. Její význam je podle výzkumů sociální psychologie hlavně v tom, že zamezuje většímu meziskupinovému kontaktu, a tak

přispívá k udržování stereotypů a předsudků. V obou případech, kterými se práce zabývá, jsou tyto podmínky splněny.

Ve strategiích vytváření národních identit lze pozorovat mnoho shodných prvků. Za prvé, značný význam náboženské identifikace, která má primárně nezastupitelnou roli v procesu národní identifikace jednotlivců, a i dnes plní svou roli v procesu udržování dvou zcela odlišných a jasně vymezitelných kategorií v podobě národních identit. Za druhé, na základě těchto dvou kategorií jsou vytvořeny dvě rozdílné interpretace konfliktu, které jsou reflektovány politickou mytologií daných skupin. Politická mytologie dále slouží jako zjednodušený obraz historie, jehož pomocí jsou do skupiny socializováni mladší členové a podporována skupinová interpretace konfliktu. Za třetí, u všech zkoumaných skupin se objevují shodné strategie v procesu konstrukce politické mytologie. Zejména poukazování na právo na sebeurčení skupiny, které jí konkurenční skupina upírá. Všechny skupiny se stylizují do role oběti, která musí čelit agresi. Jednotlivci vnímají vlastní skupinu pozitivně, kdežto druhou skupinu převážně negativně pomocí negativních stereotypů. Za čtvrté, je možné najít podobnosti jednak v politické mytologii protestantů a Židů a pak také politické mytologii katolíků a Palestinců. U protestantů a Židů se objevují odkazy na přirozenou nadřazenost a obraz vyvoleného lidu. Katolíci a Palestinci naproti tomu s oblibou využívají symboliku krvavé oběti, která má znázorňovat útlak jejich národa a ochotu se obětovat v boji za jeho svobodu proti druhé skupině.

Dále se jak v Severním Irsku, tak Izraeli projevuje faktická segregace skupin v mnoha oblastech každodenního života. Vzdělávací systém umožňuje existenci vzdělávacích institucí, které až na výjimky navštěvují pouze příslušníci jedné z komunit. Liší se rovněž skladba učebních osnov, které jsou tendenčně upravovány, aby sloužily zájmům dané skupiny. Školy v Severním Irsku s většinovým podílem katolických žáků však požívají větší míru autonomie, než jak je tomu u arabských škol v Izraeli. Dále v oblasti ekonomické jsou značně zvýhodněni protestanté a Židé, kteří oproti svým protějškům zastávají lépe placené pozice, jsou méně ohroženi nezaměstnaností a jsou obvykle členy vyšších sociálních vrstev. Příslušníci rozdílných komunit také volí jako místo svého bydliště místa většinově obývaná vlastní komunitou. Tento fenomén se více projevuje v Izraeli, kde existuje výrazně vyšší počet měst obývaných pouze jednou komunitou. Segregace se projevuje rovněž na úrovni sociálních kontaktů, kdy příslušníci rozdílných skupin mezi sebou obvykle nevytvářejí přátelské vazby, nevznikají smíšená

manželství a liší se i skladba volnočasových aktivit. Všechny zmíněné druhy segregace tak pomocí udržování stereotypů a předsudků plní důležitou funkci pro zachování stávající podoby sociální identity.

Vývoj politických systémů a jednání polovojenských organizací také vykazuje řadu společných znaků. Za prvé, počátky fungování politických systémů v Severním Irsku a Izraeli jsou poznamenány dominancí protestantských a židovských politických subjektů, kterou podporoval právní rámec obou zemí. Za druhé, od 70. let dochází k postupné transformaci politických systémů, do kterých se začíná promítat rozdělení obyvatelstva zemí mezi dvě soupeřící komunity. Vznikají politické strany a uskupení stran do politických bloků, které zastupující zájmy pouze jedné z komunit, přičemž každý blok je dále rozdělován na více politických subjektů. Za třetí, jak v Severním Irsku, tak v Izraeli se objevily o snahy o integraci příslušníků obou komunit v rámci jednoho politického subjektu, které však skončily bez větších úspěchů. Výjimkou je do pouze severoirská strana Aliance, která si udržuje menší, ale zato stabilní úroveň podpory. Opačnou tendenci lze však pozorovat ve vývoji politických systémů od 90. let, kdy v Severním Irsku dosahují nejlepších výsledků radikální strany zastupující své komunity, zatímco většina židovských politických stran v Izraeli vychází vstříc středovému voliči a radikalizují se pouze strany arabské komunity. Nicméně vliv arabských politických stran je značně omezen velikostí jejich elektorátu.

Čtvrtým společným znakem je tradice polovojenských organizací, která v obou zkoumaných případech sahá před vznik současných státních celků. Za páté, polovojenské skupiny vždy vychází z interpretace konfliktu sdíleného v rámci své komunity a tomu odpovídá i skladba jejich cílů a použitých metod. Přejímají taktéž tvrzení politické mytologie své skupiny, kdy vidí svou komunitu jako oběť agrese ze strany druhé komunity. Za šesté, vliv sociální identity se dále projevuje ve způsobech, jakými ospravedlňují svou činnost. Zatímco protestantské a židovské polovojenské organizace ji obhajují jako reakci a obranu vůči aktivitám katolíků, resp. Arabů, nacionalistické a palestinské organizace samy sebe označují jako bojovníky za svobodu. V případech severoirských nacionalistů i Palestinců je s oblibou využívána symbolika hrdinného bojovníka, který bojuje v zájmu své komunity. Za sedmé, nevyvážený je přístup bezpečnostních složek, které postupují smířlivěji proti loajalistickým, resp. židovským polovojenským organizacím, než je tomu vůči obdobným skupinám

nacionalistickým, resp. palestinským. Činnost bezpečnostních složek i justičního systému je také více podporována ze strany protestantské, resp. židovské komunity.

Zdroje

Literatura

Aberbach, David. 2009. „Zionist Patriotism in Europe, 1897-1942: Ambiguities in Jewish Nationalism.“ *The International History Review* 31 (2): 268-298.

Abrams, Dominic, Michael A. Hogg, José M. Marques, Dario Páez. 2001. „Social categorization, social identification, and rejection of deviant group members.“ Pp. 400-424 in Michel A. Hogg, Robert S. Tindale (ed.), *Blackwell handbook of social psychology: Group processes*. Oxford: Blackwell.

Abrams, Dominic, Michael A. Hogg. 2004. „Metatheory: Lessons from social identity research.“ *Personality and Social Psychology Review* 8 (2): 98-106.

Abrams, Dominic, Michael Hogg. 1988. „Comments on the Motivational Status of Self-Esteem in Social Identity and Intergroup Discrimination.“ *European Journal of Social Psychology* 8 (4): 317-334.

Adams, Michael. 1988. „What Went Wrong in Palestine?“ *Journal of Palestine Studies* 18 (1): 71-82.

Antebi, Dikla, Daniel Bar-Tal. 1992. „Beliefs about Negative Intentions of the World: A Study of the Israeli Siege Mentality.“ *Political Psychology* 13 (4): 633-645.

Avinieri, Šlomo. 2001. *Zrození moderního sionismu*. Praha: Sefer.

Benenson, Itzhak, Ahmed Abu Baker Diab, Izhak Schnell. 2015. „A global index for measuring socio-spatial segregation versus integration.“ *Applied Geography* 58: 179-188.

Bental, Benjamin, Vered Kraus, Yuval Yonay. 2017. „Ethnic and gender earning gaps in a liberalized economy: The case of Israel.“ *Social Science Research* 63: 209-226.

Bickerton, Ian J., Carla L. Klausner. 2007. *A History of the Arab-Israeli Conflict*. New Jersey: Prentice-Hall.

Billig, Michael. 1976. *Social psychology and intergroup relations*. Londýn: Academic.

Bligh, Alexander. 2013. „Political trends in the Israeli Arab population and its vote in parliamentary elections.“ *Israel Affairs* 19 (1): 21-50.

Bosi, Lorenzo. 2012. „Explaining Pathways to Armed Activism in the Provisional Irish Republican Army, 1969-1972.“ *Social Science History* 36 (3): 347-390.

Bradshaw, Brendan. 1998. „The English Reformation and identity formation in Ireland and Wales.“ Pp. 43-111 in Brendan Bradshaw, Peter Roberts (ed.), *British consciousness and identity: the making of Britain, 1533-1707*. Cambridge: Cambridge University Press.

Breen, Richard, Bernadette C. Hayes. 1997. „Religious Mobility and Party Support in Northern Ireland.“ *European Sociological Review* 13 (3): 225-239.

Brewer, Marilynn. B., Wendi Gardner. 1996. „Who is this “we”? Levels of collective identity and self representations“. *Journal of Personality and Social Psychology* 71 (1): 83-93.

Bruce, Steve, David Taylor, Roy Wallis. 1987. „Ethnicity and Evangelicalism: Ian Paisley and Protestant Politics in Ulster.“ *Comparative Studies in Society and History* 29 (2): 293-313.

Bull, Peter. 2006. „Shifting patterns of social identity in Northern Ireland.“ *The Psychologist* 19 (1): 40-43.

Byman, Daniel. 2013. *A High Price: The Triumphs and Failures of Israeli Counterterrorism*. Oxford: Oxford University Press.

Cairns, Ed, Mark. E. Cummings, Christine E. Merrilees, Marcie. C. Goeke-Morey, Peter Shirlow, Laura K. Taylor. 2015. „Predictors of Strength of In-Group Identity in Northern Ireland: Impact of Past Sectarian Conflict, Relative Deprivation, and Church Attendance.“ *Journal of Community and Applied Social Psychology* 25: 283-295.

Caplan, Neil, Laura Zittrain Eisenberg. 2010. *Negotiating Arab-Israeli Peace: Patterns, Problems, Possibilities*. Bloomington: Indiana University Press.

Caplan, Neil. 2010. *The Israel-Palestine Conflict: Contested Histories*. Chichester: Wiley-Blackwell.

Cashman, Ray. 2008. „Visions of Irish Nationalism.“ *Journal of Folklore Research* 45 (3): 361-381.

Coakley, John. 2011. „The Religious Roots of Irish Nationalism.“ *Social Compass* 58 (1): 95-114.

Community Relations Council. 2017. „Northern Ireland Peace Monitoring Report“ (online; Pdf). Dostupné z: <<https://www.community-relations.org.uk/sites/crc/files/media-files/NIPMR-Final-2016.pdf>> (17. 3. 2017)

Courbage, Youssef, Ined. 1998. „Demography and Elections in Northern Ireland.“ *Population: An English Selection* 10 (2): 477-481.

Craith, Máiréad Nic. 2003. *Culture and Identity Politics in Northern Ireland*. Basingstoke: Palgrave Macmillan UK.

Cremin, Maura R. 2015. „Fighting on Their Own Terms: The Tactics of the Irish Republican Army 1919-1921.“ *Small Wars & Insurgencies* 26 (6): 912-936.

Čejka, Marek. 2013. *Izrael a Palestina: Minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*. Brno: Barrister & Principal.

Dempsey, Noel. 2017. „Northern Ireland Assembly Elections: 2017.“ House of Commons Library (online; Pdf). Dostupné z: <<http://researchbriefings.parliament.uk/ResearchBriefing/Summary/CBP-7920#fullreport>> (16. 4. 2017)

Diskin, Abraham. 2010. „The Likud: teh struggle for the centre.“ *Israel Affairs* 16 (1): 51-68.

Downs, Joni, Victor Mesev, Peter Shirlow. 2009. „The Geography of Conflict and Death in Belfast, Northern Ireland.“ *Annals of the Association of American Geographers* 99 (5): 893-903.

Duffy, Mary, Geoffrey Evans. 1997. „Beyond the Sectarian Divide: The Social Bases and Political Consequences of Nationalist and Unionist Party Competition in Northern Ireland.“ *British Journal of Political Science* 27 (1): 47-81.

Ellemers, Naomi. 1993. „The influence of socio-structural variables on identity management strategies.“ *European Review of Social Psychology* 4 (1): 27-57.

Falah, Ghazi. 1996. „Living Together Apart: Residential Segregation in Mixed Arab-Jewish Cities in Israel.“ *Urban Studies* 33 (6): 823-857.

Ferguson, Neil, Reeshma Haji, Shelley McKeown. 2016. *Understanding Peace and Conflict Through Social Identity Theory*. Springer International Publishing.

Friedman, Isaiah. 1970. „The McMahon-Hussein Correspondence and the Question of Palestine.“ *Journal of Contemporary History* 5 (2): 83-122.

Friedman, Robert. 1984. „The Law of Return: Ethnic Division in Israel.“ *The Antioch Review* 42 (1): 47-59.

Frisch, Hillel. 2005. „Nationalizing a Universal Text: The Quran in Arafat's Rhetoric.“ *Middle Eastern Studies* 41 (3): 321-336.

Gada, Mohd Yaseen. 2016. „Revisiting the Motivations for the Crusades: a Fresh Analysis.“ *Hamdard Islamicus* 39 (1): 7-34.

Ganor, Boaz. 2013. „Israel and Hamas: Is War Imminent?“ *Orbis* 57 (1): 120-134.

Hakak, Yohai. 2015. „Battling Against Interfaith Relations in Israel: Religion, Therapy, and Social Services.“ *Journal of Marital and Family Therapy* 42 (1): 45-57.

Halperin, Eran, Keren Sharvit. 2016. *A social psychology perspective on the Israeli-Palestinian conflict: celebrating the legacy of Daniel Bar-Tal. Vol II*. Springer International Publishing Switzerland.

Hogg, Michael A. 2014. „From uncertainty to extremism: Social categorization and identity processes.“ *Current Directions in Psychological Science* 23 (5): 338-342.

Hogg, Michael A., Daan van Knippenberg, David E. Rast III. 2012. „The social identity theory of leadership: Theoretical origins, research findings, and conceptual developments.“ *European Review of Social Psychology* 23 (1): 258-304.

Hogg, Michael A., Scott A. Reid. 2005. „Uncertainty reduction, self-enhancement, and ingroup identification.“ *Personality and Social Psychology Bulletin* 31 (6): 1-14.

Hornsey, Matthew J. 2005. „Why being right is not enough: Predicting defensiveness in the face of group criticism.“ *European Review of Social Psychology* 16 (1): 301-334.

Huneidi, Sahar. 1998. „Was Balfour Policy Reversible? The Colonial Office and Palestine, 1921-23.“ *Journal of Palestine Studies* 27 (2): 23-41.

Chapman, Colin. 2003. *Čí je země zaslíbená? Pokračující krize mezi Izraelem a Palestinci*. Praha: Volvox Globator.

Inbar, Efraim. 2010. „The decline of the Labour Party.“ *Israel Affairs* 16 (1): 69-81.

Jones, Clive, Emma C. Murphy. 2002. *Israel: Challenges to identity, democracy and the state*. Routledge: London.

Jones, Emry. 1960. *A social geography of Belfast*. London: Oxford University Press.

Knani-Mjally, Serene, Adi Mana, Shifra Sagy, Anan Srour. 2015. „On both sides of the fence: perceptions of collective narratives and identity strategies among Palestinians in Israel and in the West Bank.” *Mind & Society* 14 (1): 57-83.

Lehmann, David, Batia Siebzehner. 2008. „Embracing segregation: The rise of a religious educational system in Israel (Shas).“ *Cuadernos Judaicos* 25: 23-35.

Levene, Mark. 1992. „The Balfour Declaration: A Case of Mistaken Identity.“ *The English Historical Review* 107 (422): 54-77.

Lewin-Epstein, Noah, Moshe Semyonov. 2011. „Wealth Inequality: Ethnic Disparities in Israel Society.“ *Social Forces* 89 (3): 935-959.

Løvlie, Frode. 2014. „Questioning the Secular-Religious Cleavage in Palestinian Politics: Comparing Fatah and Hamas.“ *Politics & Religion* 7 (1): 100-121.

Mareš, Petr, Ladislav Rabušic, Petr Soukup. 2015. *Analýza sociálně vědních dat (nejen) v SPSS*. Brno: Masarykova univerzita.

Mar'i, Sami Khalil. 1985. „The Future of Palestinian Arab Education in Israel.“ *Journal of Palestine Studies* 14 (2): 52-73.

McKeown, Shelley. 2013. *Identity, Segregation and Peace-building in Northern Ireland A Social Psychological Perspective*. New York: Palgrave Macmillan.

Mitchell, Thomas. 2000. *Native vs. Settler: Ethnic Conflict in Israel/Palestine, Northern Ireland, and South Africa*. Santa Barbara: Greenwood Publishing Group.

Munck, Ronnie. 1992. "The Making of the Troubles in Northern Ireland." *Journal of Contemporary History* 27 (2): 211-229.

Oke, Mim Kemal. 1982. „The Ottoman Empire, Zionism, and the Question of Palestine (1880-1908).“ *International Journal of Middle East Studies* 14 (3): 329-341.

Pamuk, Sevket. 2004. „Institutional Change and the Longevity of the Ottoman Empire, 1500-1800.“ *The Journal of Interdisciplinary History* 35 (2): 225-247.

Pinson, Halleli. 2007. „At the Boundaries of Citizenship: Palestinian Israeli Citizens and the Civic Education Curriculum.“ *Oxford Review of Education* 33 (3): 331-348.

Postmes, Tom, Russell Spears, Martinj Van Zomeren. 2008. „Toward an Integrative Social Identity Model of Collective Action: A Quantitative Research Synthesis of Three Socio-Psychological Perspectives.“ *Psychological Bulletin* 134 (4): 504-535.

Postmes, Tom, Russell Spears. 1998. „Deindividuation and antinormative behavior: A meta-analysis.“ *Psychological Bulletin* 123 (3): 238-259.

Potter, Pitman B. 1948. „The Palestine Problem Before the United Nations.“ *The American Journal of International Law* 42 (4): 859-861.

Roberts, David A. 1971. „The Orange Order in Ireland: A Religious Institution?“ *The British Journal of Sociology* 22 (3): 269-282.

Robinson, Philip. 1994. *The Plantation of Ulster: British Settlement in an Irish Landscape, 1600-1670*. Belfast: Ulster Historical Foundation.

Rolston, Bill. 2009. „“The Brothers on the Walls“ International Solidarity and Irish Political Murals.“ *Journal of Black Studies* 39 (3): 446-470.

Sayegh, Fayez A. 1979. „The Camp David Agreement and the Palestine Problem.“ *Journal of Palestine Studies* 8 (2): 3-40.

Sedikides, Constantine, Michael J. Strube. 1997. „Self-evaluation: To thine own self be good, to thine own self be sure, to thine own self be true, and to thine own self be better.“ Pp. 209-296 in Mark P. Zanna (ed.), *Advances in experimental social psychology*. New York: Academic Press.

Shlaim, Avi. 1996. „The Likud In Power: The Historiography of Revisionist Zionism.“ *Israel Studies* 1 (2): 278-293.

Scholch, Alexander. 1985. „The Demographic Development of Palestine, 1850-1882.“ *International Journal of Middle East Studies* 17 (4): 485-505.

Scholch, Alexander. 1992. „Britain in Palestine, 1838-1882: The Roots of the Balfour Policy.“ *Journal of Palestine Studies* 22 (1): 39-56.

Simms, J. G. 1986. „The establishment of Protestant ascendancy, 1691-1714.“ Pp. 1-30 in T. W. Moody and W. E. Vaughan (ed.), *A new history of Ireland: IV: eighteen-century Ireland*. Oxford: Clarendon.

Sinanoglou, Penny. 2009. „British Plans for the Partition of Palestine, 1929-1938.“ *The Historical Journal* 52 (1): 131-152.

Singh, Rashmi. 2012. „The Discourse and Practice of ‘Heroic Resistance’ in the Israeli-Palestinian Conflict – The Case of Hamas.“ *Politics, Religion & Ideology* 13 (4): 529-545.

Sluka, Jeffrey A. 2009. „In the Shadow of the Gun ‘Not-War-Not-Peace’ and the Future of Conflict in Northern Ireland.“ *Critique of Anthropology* 29 (3): 279-299.

Smithey, Lee A. 2011. *Unionists, Loyalists, and Conflict Transformation in Northern Ireland*. New York: Oxford University Press.

Sweeney, George. 1993. „Irish Hunger Strikes and the Cult of Self-Sacrifice.“ *Journal of Contemporary History* 28 (3): 421-437.

Tajfel, Henri, John C. Turner. 1979. „An integrative theory of intergroup conflict.“ Pp. 33-47 in William G. Austin, Stephen Worchel (ed.), *The social psychology of intergroup relations*. Monterey, CA: Brooks/Cole.

Tajfel, Henri. 1972. „La catégorisation sociale.” *Introduction à la psychologie sociale* 1: 385-426. Dostupné z:

<http://classiques.uqac.ca/contemporains/moscovici_serger/intro_psycho_soc_t1/intro_psycho_soc_t1.pdf> (4. 3. 2017)

Tepe, Sultan. 2012. „Moderation of Religious Parties: Electoral Constraints, Ideological Commitments, and the Democratic Capacities of Religious Parties in Israel and Turkey.“ *Political Research Quarterly* 65 (3): 467-485.

Tessler, Mark. 2009. *A History of the Israeli-Palestinian Conflict*. Bloomington: Indiana University Press.

Trew, Karen. 1996. „Complementary or conflicting identities?“ *The Psychologist* 9 (10): 460-463.

Tuastad, Dag. 2013. „ Hamas-PLO Relations Before and After the arab Spring.“ *Middle East Policy* 20 (3): 86-98.

Wallace, Ciarán. 2012. „Fighting for Unionist Home Rule: Competing Identities in Dublin 1880-1929.“ *Journal of Urban History* 38 (5): 932-949.

Waxman, Dov. 2006. *The Pursuit of Peace and the Crisis of Israeli Identity*. New York: Palgrave Macmillan.

Zelkowitz, Ido. 2015. „ Militancy and religiosity in the service of national aspiration: Fatah's formative years.“ *Israel Affairs* 21 (4): 668-690.

Prameny

Cain. 1985. „Anglo-Irish Agreement“ (online; Pdf). Dostupné z: <<http://cain.ulst.ac.uk/events/aia/aiadoc.htm>> (17. 3. 2017)

Cain. 1998. „The Belfast Agreement“ (online; Pdf). Dostupné z: <<http://cain.ulst.ac.uk/events/peace/docs/agreement.htm>> (17. 3. 2017)

CIE. 1993. „Oslo Accords“ (online; Pdf). Dostupné z: <<https://israeled.org/resources/documents/oslo-accords-declaration-principles-interim-self-government-agreements/>> (17. 3. 2017)

Online databáze Access Research Knowledge poskytující přístup k průzkumům veřejného mínění a studiím komunitních vztahů v Severním Irsku: <http://www.ark.ac.uk/nilt/datasets/index.html> (17. 3. 2017)

Online databáze Open Data NI obsahující datové soubory s údaji o Severním Irsku: <https://www.opendatani.gov.uk/> (17. 3. 2017)

Online statistiky Izraelského informačního centra pro lidská práva na okupovaných územích B'Tselem: <http://www.btselem.org/statistics> (17. 3. 2017)

Seznam použitých zkratek

DUP – Democratic Unionist Party – Demokratická unionistická strana

EU – European Union – Evropská unie

Fatah – Harakat al-Tahrír al-Watani al-Filastíníj – Palestinské národně osvobozené hnutí

Hamás – Harakat al-Muqawama al-Islamíja – Hnutí islámského odporu

ISP – Israeli Labour Party – Izraelská strana práce

IRA – Irish Republican Army – Irská republikánská armáda

OOP – Palestine Liberation Organization – Organizace pro osvobození Palestiny

OSN – United Nations – Organizace spojených národů

PIRA – Provisional Irish Republican Army – Prozatímní irská republikánská armáda

RUC – Royal Ulster Constabulary – Královský ulsterský policejní sbor

SDLP – Social Democratic and Labour Party – Sociální demokracie a Strana práce

SF – Sinn Féin

TSI – Social Identity Theory – Teorie sociální identity

UUP – Ulster Unionist Party – Ulsterská unionistická strana

Přílohy

Pohlaví respondenta	Počet respondentů	Validní procenta
Muž	13 616	43,30%
Žena	17 801	56,70%
Součet	31 417	100,00%

Tabulka 8 – Pohlaví respondentů, Studie komunitních vztahů a politických postojů mezi lety 1989 až 2012

Zdroj: Studie komunitních vztahů a politických postojů mezi lety 1989 až 2012, vlastní zpracování dat v programu SPSS

Pohlaví respondenta	Počet respondentů	Validní procenta
Muž	539	44,80%
Žena	663	55,20%
Součet	1 202	100,00%

Tabulka 9 – Pohlaví respondentů, NILT 2015

Zdroj: NILT 2015, vlastní zpracování dat v programu SPSS

Pohlaví respondenta	Počet respondentů	Validní procenta
Muž	779	43,30%
Žena	1 021	56,70%
Součet	1 800	100,00%

Tabulka 10 – Pohlaví respondentů, NILT 1998

Zdroj: NILT 1998, vlastní zpracování dat v programu SPSS

Abstrakt

Role identity v severoirském a izraelsko-palestinském konfliktu

Tato práce se zaměřuje na severoirský a izraelsko-palestinský konflikt, které lze zahrnout do podmnožiny etno-nacionalistických konfliktů označovaných jako osadnické konflikty. Výzkumným záměrem práce je pomocí popisu a následné komparace jednání aktérů zapojených v obou výše zmíněných konfliktech ověřit platnost závěrů teorie sociální identity ve dvou vybraných případech. Konkrétně pak zjistit jaké strategie vytváření identity jednotlivé skupiny používají a jakým způsobem sociální identita ovlivňuje jednání aktérů konfliktů. Teorie sociální identity stanovuje dvě základní podmínky pro vznik konfliktu na základě národních identit. Za první, rozdělení sociálního světa musí produkovat dvě velmi jasně odlišitelné a nepřekrývající se kategorie a je zároveň velmi problematické či zcela nemožné úspěšně přecházet mezi těmito kategoriemi. Za druhé, rozdělení společnosti na základě existujících národních identit musí doprovázet vysoký stupeň segregace. V obou zvolených případech analýza prokazuje splnění podmínek nutných pro vznik zkoumaného typu konfliktu a je nalezena řada shodných prvků jak ve strategiích vytváření skupinových identit, tak ve způsobech, jakými identita ovlivňuje jednání aktérů konfliktu.

Klíčová slova: severoirský konflikt, izraelsko-palestinský konflikt, osadnický konflikt, teorie sociální identity, národní identita, segregace, polovojenské organizace

Abstract

The role of identity in the Northern Ireland and the Israeli-Palestinian conflict

This work focuses on the Northern Ireland and the Israeli-Palestinian conflict, which can be described as ethno-nationalist conflicts or more precisely as settler conflicts. The aim of this work is to verify the validity of conclusions of the theory of social identity in two selected cases by describing and comparing activities of actors involved in these conflicts. Specifically, the ultimate objective of provided analysis is to identify strategies used by groups to create identity and to find out how social identity influences behaviour of groups involved in these conflicts. The theory of social identity sets out two basic conditions for the emergence of a conflict based on national identities. First, the division of the social world must produce two very clearly distinguishable and non-overlapping categories, and it is also very problematic or impossible to successfully switch between these categories. Second, the division of society on the basis of existing national identities must be accompanied by a high degree of segregation. In both cases, the analysis demonstrates the fulfillment of these conditions, and a number of identical elements are found both in the strategies of creating group identities and in the ways in which the identity affects the behavior of the actors of the conflict.

Keywords: Northern Ireland conflict, Israeli-Palestinian conflict, settler conflict, social identity theory, national identity, segregation, paramilitary organizations